

Arkkiv. ov. 89/ 11.2. 1999

11

Nuoramoisten kylätoimikunta
193 70 Nuoramoinen

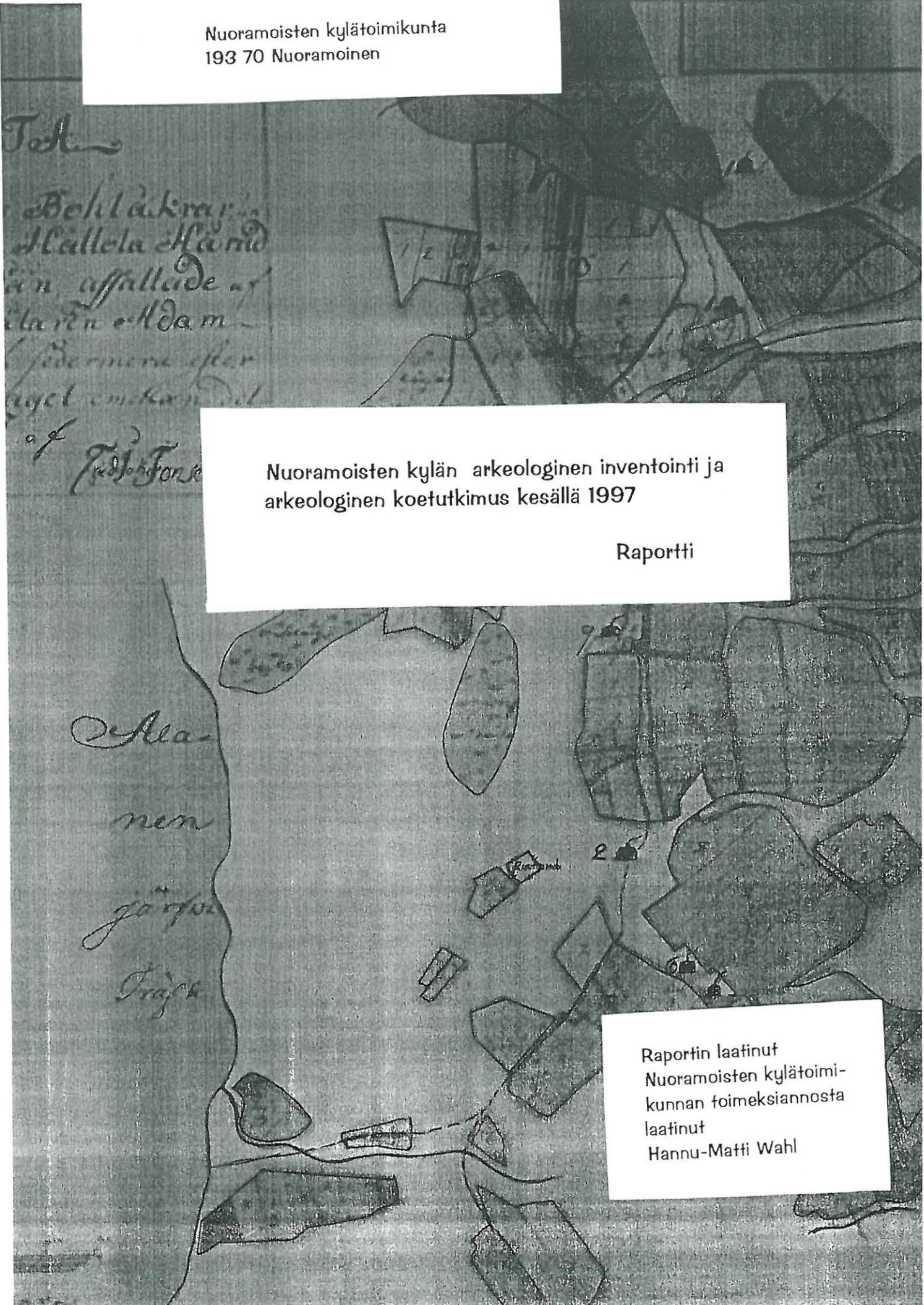
Nuoramoisten kylän arkeologinen inventointi ja
arkeologinen koetutkimus kesällä 1997

Raportti

Raportin laatinut
Nuoramoisten kylätoimi-
kunnan toimeksiannosta
laatinut
Hannu-Matti Wahl

Tekn
Behläkrar
Hallela Hamid
in affallade af
klaren o. Ham-
iderna efter
lygel emhant
af Fredrikson

Ala-
nen
göfve
Tragh

1. Johdanto	2
2. Tutkimusalue	3
3. Tutkimusmenetelmät inventointi, koetutkimus, kartta-aineisto	3
4. Tutkimuksen tausta Nuoramoisten alueen nykyinen maisema, muuttuva maisema, Nuoramoisjärven vedenpinta ja järven itärannan muinaisjäännökset, (Nuoramoisten) alueen arkeologista, alueen historiasta, Nuoramoisten alue arkeologisena kohteena	5
5. Nuoramoisten kyläalue ja kartta-aineisto	8
6. Inventointi Nuoramoisten alueella	10
7. Inventoinnissa v. 1997 löytyneet kohteet	11
8. Koetutkimus	19
9. Tiet, sillat, talvitiet, myllyt ja mäkituvat Nuoramoistan alueella	22
10. Maiseman muutokset Nuoramoisten kylän alueella	24
11. Päätelmiä	25

Abstract

Kesäkuussa 1997 inventointiin Sysmän kunnassa sijaistseva Nuoramoisten kylä alue. Tämä kylä alue käsittää nykyään Sysmän kunnan eteläisen osan, johon kuuluvat Nuoramoisten, Ravioskorven, Lahdenpohjan ja Onkiniemen alueet. Samassa yhteydessä tehtiin Nuoramoisten kylän Nuoramoisjärven itärannan alueella koetutkimus. Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin v. 1965 tehdyn inventoinnin ja vuosien 1971 ja 1973 arkeologisten tarkastusten yhteydessä löytyneet arkeologiset kohteet. Tämän lisäksi inventoitiin harjualueita mahdollisten kivikautisten asuinpaikkojen löytömiseksi. Inventointi käsitti myös muita mahdollisia esihistoriallisia, lähinnä myöhäisrautakautisia kohteita sekä historiallisen ajan kohteita. Myös maiseman muutokseen ja kerroksellisuuteen kiinnitettiin huomioita erityisesti Nuoramoisten kylän Nuoramoisten ja Onkiniemen alueella tarkastelun yhteydessä käytettiin kartta-aineistoa 1700- ja 1800-luvulta.

Nuoramoisten kylän arkeologinen inventointi ja arkeologinen koetutkimus kesällä 1997

Hannu-Matti Wahl

1. Johdanto

Kesällä 1997 tehtiin Nuoramoisten kylässä Sysmän kunnan alueella arkeologinen inventointi ja koetutkimus Museoviraston myöntämällä tutkimusluvalla sekä Nuoramoisten kylätoimikunnan saaman EU rahoituksen turvin.

Nuoramoisten kylän alueella on useita kohteita, jotka ovat arkeologisesti mielenkiintoisia. Alueelta tunnetaan aikaisemmin muutamia muinaisjäännöksiä, kivistä asuinpaikkoja ja uhrikiviä rautakuden lopulta.

Ensimmäinen kirjallinen maininta Nuoramoista on 1400-luvun alusta ja ensimmäinen talo mainitaan nimeltä v. 1515. 1600-luvulla Nuoramoisissa oli vajaat 30 taloa ja pari torppaa. 1700-luvun alkupuoli on ollut kasvun ja taloudellisen muutoksen aikaa Nuoramoisissa. Alueen asutus laajenee ja sinne syntyy mm. ratsutiloja.

Täten voitiin olettaa, että kyläalueen inventointi antaisi lisävalaistusta alueen menneisyyteen.

Inventoinnilla pyrittiin kattamaan ajanjakso aina kivikaudesta 1900-luvun puoliväliin saakka, pääpainon ollessa jakson loppupuolella, erityisesti historialliselle ajalle.

Inventoinnin yhteydessä tarkasteltiin myös kulttuurimaisemassa havaittavia muutoksia Nuoramoisten kylän alueella historiallisella ajalla, erityisesti 1700-luvulta lähtien aina 1900-luvulle.

Tutkimus kuului osana Nuoramoisten kylätoimikunnan projektiin, joka liittyy valtakunnalliseen kyläprojektiin Päijät-Hämeessä. Projekti kuului maaseudun ja kylien elinkeinojen ja elämisen laadun kehittämiseksi laadittuihin kansallisiin 5b-alueiden ohjelmiin (Päijät-Hämeen liitto 1996 A102).

Projekti oli kaksiosainen. Ensimmäiseen osaan kuului Nuoramoisten nykyisen kyläalueen arkeologinen inventointi ja lyhyt kulttuurimaantieteellinen tarkastelu sekä arkeologinen koetutkimus inventoinista saatujen tulosten mukaan.

Toisena osana oli maisema-analyttinen osa, johon sisältyi mm. alueen rakennuksiin ja nykyiseen kulttuurimaisemaa liittyvät kysymykset.

Ensimmäisestä osasta vastasi Hannu-Matti Wahl ja toisesta osasta maisema-arkkitehti Ritva-Maija Saarinen.

Tämä raportti sisältää projektin arkeologisen ja kulttuurimaantieteellisen osan. Raportin on laatinut Hannu-Matti Wahl Nuoramoisten kylätoimikunnan toimeksiannosta.

Projektin pohjalta saatujen tulosten perusteella on Keskiajan arkeologisen seuran julkaisussa, SKAS (numero 3/1997), julkaistu artikkeli koskien historiallisen ajan jäänteistä Nuoramoisissa nimellä "Torppa historiallisen arkeologian aineistona". Artikkelin käsitteli kesällä 1997 suoritetun inventoinnin perusteella torpanjäänteitä eräänä historiallisen arkeologian tutkimusaineistona (Wahl 1997).

Nykyiseen Nuoramoisten kylään kuuluu Nuoramoisten, Ravioskorven, Lahdenpohjan ja Onkiniemen alueet.

Nuoramoisjärven itärannan alueella tunnetaan myöhäisesihistoriallisen ajalle sijoittuvia kohteita. Ravioskorven alueella tunnetaan muutamia kivikautisia asuinpaikkoja, mutta ei sen jälkeisiä kohteita.

Lahdenpohjan alueelta ei tunneta esihistorialliseen aikaan eikä historiallisen ajan alkuun aikaan kuuluvia löytöjä. Onkiniemen alueelta tunnetaan yksi mahdollinen kivikautinen asuinpaikka. Nuoramoisten alueelta on muutamia esihistorialliseen aikaan kuuluvia irtolöytöjä, Kartta Nr 1.

Tämän arkeologisen puolen lisäksi Nuoramoisten kylän alueella on myös kulttuurimaantieteellisesti mielenkiintoisia alueita. Nuoramoisten alue on puoliavoimaa maanviljelymaisemaa, jossa on vielä nähtävissä 1700- ja erityisesti 1800-lukujen jälkeistä maisemaa. Pelto-, laidun- ja niittymaat vaihtelevat entisten kaskimaiden ja näiden välissä olevien suomaiden ja kosteikkoiden välillä. Peltoalueet ovat laajoja ja yhtenäisiä.

Onkiniemi poikkeaa lähes täysin Nuoramoisjärven itärannan alueesta, siellä on harjanteiden ja kallioisen metsämaan välissä pieniä peltoalueita. Näiden peltoalueiden ympärillä on aikaisemmin ollut, ainakin 1700-luvulta lähtien aina 1900-luvun alkuun asti, runsaasti kaskimaita.

Ravioskorven alue on aluetta hallitsevan suoalueen takia erikoinen alue, entisen suoalueen ympäröimästä metsäsaarekkeesta on löytynyt kivikautisen asutuksen jäänteitä alueen keskellä sijaitsevasta saarekkeesta.

Nuoramoisten alueella on kaksi selvää aluetta, jotka erottuvat eriluonteiseksi viljelysalueiksi, nimittäin Nuoramoisten alue (lähinnä Nuoramoisjärven itärannan alue) ja Onkiniemen alue.

Näistä Nuoramoisten alueella on ilmeisesti ollut kiinteä asutus aina esihistorialliselta ajalta tähän päivään. Alue onkin sijainnut hyvien kulkuyhteyksien varrella. Sieltä on päässyt länteen, Päijänteen suuntaan, sekä koilliseen ja itään pitkin Tainiovirtaa (Maatiaisjokea). Nuoramoisjärven itärannalla on ollut mahdollisuus sekä pelto- että kaskiviljelyyn.

Onkiniemi on mäkistä ja metsäistä korpialuetta, jossa kaskiviljelyllä on ollut suuri merkitys. Onkiniemen myöhäisesihistorialliselta ajalta historiallisen ajan alkupuolelle on vielä tuntematon, asutus on saattanut vakiintua vasta keskiajan jälkeen, kun taas Nuoramoisjärven itärannalla asutusjatkuvuus on saattanut jatkua katkeamatta aina myöhäisesihistorialliselta ajalta lähtien (Juvelius 1927, Wahl 1996).

2. Tutkimusalue

Tutkimusalueena on Nuoramoisten kylä Sysmän kunnan eteläosassa. Kylän alue käsittää nykyisin Nuoramoisen, Ravioskorven, Lahdenpohjan ja Onkiniemen alueet. Nuoramoinen ja Onkiniemi ovat aikaisemmin olleet erillisiä kyliä. Alue on kohtalaisen laaja, ollen n. 14 km pitkä etelä-pohjoissuunnassa ja n. 21 km leveä länsi-itä suunnassa. Tästä kuitenkin vain osa oli arkeologisesti inventoitavaa aluetta.

Tutkimuksen tarkoitus ja rahoitus

Inventoinnin yhteydessä pyrittiin tarkastelemaan arkeologisia (esihistoriallisia) ja historiallisen ajan jäänteitä Nuoramoisen kylän nykyisessä kulttuurimaisemassa ja ihmisen toiminnan muovaaman maiseman muutosta.

Sysmän kunnan alue on inventoitu vuonna 1965, jolloin Nuoramoisten kylän alueelta on löytyi mm. muutama kivikautinen asuinpaikka ja kivikauteen sijoittuvia irtolöytöjä. Vuoden 1965 inventoinnissa keskityttiin esihistoriallisiin muinaisjäänöksiin. Vuonna 1971 suoritetun tarkastusmatkan yhteydessä todettiin Nuoramoisten alueella olevan myös mm. useita uhrikiviä, jotka voidaan sijoittaa myöhäisesihistorialliseen aikaan tai sitä seuraavaan historiallisen ajan alkuun (Koivunen 1965, Huurre 1971).

Aikaisempien arkeologisten tarkastusten ja kesällä 1997 saatujen havaintojen perusteella tarkastelu keskittyi myöhäisesihistoriallisen ja historiallisen ajan jäänteisiin Nuoramoisjärven itärannan alueelle.

Projektin rahoituksesta 80 % on EU-rahoitusta (5b) ja loput, 20 %, on omaa kansallista rahoitusta.

3. Tutkimusmenetelmät

Tutkimus jakautui kolmeen eri osaan. Ensimmäisenä osana oli alueen arkeologinen inventointi, toisena osana alueella suoritettut koekaivaukset ja kolmantena osana lyhyt, lähinnä kulttuurimaantieteellinen, katsaus Nuoramoisten kylän muutokseen pitkällä aikavälillä. Tähän kuului myös Kansallisarkistossa ja Maanmittauslaitoksen arkistossa tapahtunut kartta- ja asiakirjatutkimus.

Koska tutkimuksen piiriin kuuluu eriaikaiset arkeologiset jäännökset voidaan puhua perinteisestä arkeologisesta inventoinnista. Sen piiriin kuuluvat kohteet, joista ei ole kirjallisia lähteitä. Tämän lisäksi tarkasteltiin historiallisen ajan kohteita, eli näistä on kirjallisia lähteitä ja jotka ajallisesti voivat olla 1900-luvulta, mutta tieto niistä on vähäinen ja perustuu ainoastaan kirjalliseen tietoon tai suulliseen tiedon ja kirjallisen tiedon yhdistelmään. Voidaan sanoa, että arkeologisessa tutkimuksessa tutkitaan jo kuolleiden ihmisten elämään liittyviä tekijöitä, jotka muodostuvat erilaisista jälkeen jääneistä esineistä ja kiinteistä asutukseen liittyvistä jäänteistä. Ajallisesti nämä jäänteet voivat mennä ajassa tuhansia vuosia taaksepäin. Historiallisessa arkeologisessa tehdään samanlaista tutkimusta, mutta näitä ihmisistä voidaan tutkia myös heidän jälkeensä jättämistä kirjallisista lähteistä. Nuoramoisten kylän kohdalla ovat vanhat 1700- ja 1800-luvun kartat tärkeitä selvittäessä esim. maankäytön muutoksia viimeisen 250 vuoden aikana.

Inventointi

Inventoinnin tarkoituksena oli kartoittaa alueella olevat muinaisjäännökset eri aikakausilta, kivikaudelta aina 1900-luvun alkuun. Ajanjakso on tuhansia vuosia, joten inventoinnissa löytyneet kohteet kattavat vain murto-osan tästä ajasta ja silloinkin kohteet ovat sellaisia, jotka ovat tavalla tai toisella säilyneet tai ovat tulleet esiin soranoton, kyntötöiden yms. yhteydessä.

Inventointi suoritettiin kahdessa osassa. Nuoramoisten kylän alueen jo tunnetut muinaisjäännöskohteet ja niiden lähiympäristä tarkastettiin 8.5.-11.5.1997. Kesäkuun 24. ja heinäkuun 4. päivän välisenä aikana alue inventointiin ja sen yhteydessä mielenkiintoisemmiksi havaitut kohteet koetutkittiin koekuoppittamalla Nuoramoisten kylän Nuoramoisten alueella.

Koetutkimus

Koetutkimuksen tehtävänä oli osin inventoinnin perusteella tunnistettujen mahdollisten muinaisjäännösten ja historiallisten jäännösten toteaminen maastossa tekemällä valituille alueille yhden neliömetrin kokoisia koekuoppia. Inventoinnin ja aikaisemmin tunnettujen muinaisjäännösten ja arkistomateriaalin sekä käytävissä olevan ajan puitteissa keskityttiin Nuoramoisten kylän Nuoramoisten alueelle Nuoramoisjärven itärannan alueelle. Tälle alueella kaivettiin 32 kappaletta yhden neliömetrin kokoista koekuoppaa kahdeksaan eri kohteeseen.

Kartta-aineisto

Kartat ovat olennainen osa tutkimusta. Kartoista voidaan nähdä minkälaisia muutoksia tutkimusalueella on tapahtunut ja milloin. Nuoramoisten alueelta on kartoja käytössä 1700-luvulta lähtien.

Tutkimuksen kannalta tärkeimmät kartat ovat 1700-luvulta olevat geometriset kartat, ja 1800-luvulta olevat isojakokartat. Geometrisissa kartoissa on talojen, peltojen, riihien ja kulku-urien (tiet, kärrytiet, polut) paikat merkitty. 1700-luvun ensimmäiset kartat Nuoramoisista on v. 1729/1745 ja Onkiniemeltä v. 1752 ja 1754.

Isojakokartat on toinen tärkeä ryhmä. Ne ovat Nuoramoisten ja Onkiniemen osalta ovat 1830-luvulta. Näissä kartoissa on eri maanlaadut ja maan käyttö esitetty. Maat ovat jaettu peltoihin, niittyihin, kesantomaihin, kaskimaihin eli tuotantoon kuuluviin maihin. Näiden lisäksi kartoissa on myös muun laatuiset maat, kuten suot ja viljelykseen kelpaamattomat maat, yms. esitetty erikseen. Talojen paikat ja alueen tiet ja kulku-urat on myös esitettyinä näissä kartoissa.

Geometriset kartat ja isojakokartat ovat ruotsinkielisiä. Maanlaatuihin liittyvät nimitykset ovat saattaneet vaihtaa merkitystä vuosisatojen kuluessa ja joskus ruotsinkielinen ja suomenkielinen sanastossa on merkityseroja (Harling-Kranck 1990). Nuoramoisten ja Onkiniemen alueita koskevat vanhemmat kartat ovat aina 1800-luvun lopulle ruotsinkielisiä. Näiden karttojen mitat ovat kyynärissä (kyynärä /ruots. aln/ = 0,594 m). Alueella tapahtuneista muutoksista saadaan käsitys kun verrataan näitä kartoja myöhäisempiin karttoihin, erityisesti taloudellisiin karttoihin ja peruskarttoihin ja pyritään saamaan nämä samaan mittakaavaan.

Myöhemmät kartat, pitäjänkartat, taloudellisen kartta, topografiset kartat antavat enenevässä määrin tietoa alueista. Kaikki käytössä olevien karttojen antaman tiedon yhdistäminen antaa runsaasti tietoa alueen muutoksista ja ovat tärkeitä lähteitä alueiden tutkimukselle ja siellä tapahtuneiden muutosten todentamiselle. Nämä kartat ovat suomenkielisiä.

Tutkimukseen osallistuneet

Tutkimuksen koekuopitusosuuteen osallistui allekirjoittaneen lisäksi myös maisema-arkkitehti Ritva-Maija Saarinen. Koekuopitukseen osallistui myös 15 kyläläistä. Arkeologian opiskelija Hanne-Grete Christensen (Helsingin yliopisto) osallistui vapaaehtoisena koetutkimukseen ajalla 25.6. - 30. 6.

Tutkimusalueella, erityisesti Nuoramoisjärven itäpuoleisella alueella vieraili 1.7. 1997 FT, dos. Terttu Lempiäinen, Turun yliopiston Biologian laitoksen biodiversiteettiyksiköstä, perehtyen alueen kasvistoon ja siellä oleviin vanhempaa asutusta mahdollisesti ilmaiseviin lajeihin.

Myös sysmälinen Pertti Martikainen osallistui tutkimuksiin ja hänen omistamallaan metallinpaljastimella tutkittiin muutamia kohteita.

4. Tutkimuksen tausta

Nuoramoisten alueen nykyinen maisemakuva

Nuoramoisten alue on pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa mäkimaata, harjuja ja suo- ja järviäalueita. Nuoramoisten alueen halki kulkee Leenharju, joka jakaa alueen tavallaan kolmeen eri osaan. Harjusta länteen on Nuoramoisten alue, joka on vanhaa viljelysalueita, jossa laajoilla peltoviljelmillä ja niittymailla on jo ainakin 1700-luvun loppupuolelta lähtien ollut suuri merkitys. Kaskimaat ovat täällä olleet suhteellisen vähäisiä. Alue on vielä nykyisinkin avaraa viljelys- ja laidunmaisemaa. Nuoramoisten alueesta etelään ja etelälounaaseen on Lahdenpohjan alue, joka kaakossa rajoittuu Leenharjuun. Lahdenpohjan aluetta luonnehtii Nuoramoisjärvestä etelään oleva alava ja soinen maasto. Tämä Lahdenpohjan alue muuttuu etelässä ja lännessä kiviseksi korpimetsäksi.

Leenharjun kaakkoispuolella on Ravioskorven alue. Sitä hallitsee laaja suoalue, joka 1940-luvun lopulla raivattiin maanviljelyskäyttöön sinne sijoitettua siirtokarjalaisasutusta varten. Ravioskorven suuri suoalue on pääosin raivattu, sen pohjois- ja itäosia lukuunottamatta, viljelyskäytössä. Ravioskorven suoalue on entinen järviäalue, kivikauden lopulla sen vesi virtasi nykyisen Ruotsalaisen järven suuntaan. 1700-luvulla Ravioskorven suota pidettiin eräänä koko Nuoramoisten alueen pahimpana hallan aiheuttajana ja siitä lähtien aluetta on yritetty ihmisen toimesta muuttaa.

Leenharju on ollut ilmeisesti tärkeä kulkureitti etelään ja ainakin 1700-luvulta lähtien harjua pitkin on kulkenut tie Kalkkisiin, osia tästä tiestä on edelleen käytössä mm. itse Nuoramoisten kylän alueella.

Nuoramoisten alueesta itään on laaja korpimainen metsäseutu, joka rajoittuu pohjoisessa Uurajärven ja etelässä Tepoonjärven ja Ylimmäisen järven pohjoisosaan. Tämä korpialue päättyy entiseen Onkiniemen kylää, joka on nykyisin osa Nuoramoisten kylää. Alue on mäkistä metsäseutua, jossa on pieniä savensekaisia alueita. Nämä alueet ovat Unajan alue Uurajärven koillispuolella ja itse Onkiniemen kylän ydinalue Sääksjärven länsipuolella. Peltoalat ovat Onkiniemen kylässä pieni ja hajanaisia. Kaskitalous ja kaskipellot ovat olleet alueella hallitsevia aina 1900-luvun alkuun asti. Onkiniemen kylän kautta on kulkenut jo 1700-luvulta lähtien maantie Sysmästä Lusiin ja Heinolaan.

Maaperä Nuoramoisten alueella on pääasiassa moreenia ja paikoin savea sekä savensekaista hiekkaa.

Nuoramoisten alue sijaitsee pääosin 85 - 105 metriä merenpinnan yläpuolella (mmpy). Onkiniemen alue sijaitsee pääosin 107 - 115 metriä merenpinnan yläpuolella.

Nuoramoisten kylän Nuoramoisten alueen viljelysalueet ja esihistorialliset jäänteet sijaitsevat pääosin 85 - 90 metrin välillä. Parhaat viljelysmaat sijaitsevat Muinais-Päijänteen n. 90 m merenpinnasta korkeudessa kulkevan oletetun muinais-rantalinjan alapuolella. Myös tämän linja yläpuolella on Nuoramoisten alueella viljelyskelpoista maata, ne on pääasiassa otettu käyttöön vasta 1800-luvulla tai sen jälkeen, mm. sodan jälkeisen asutustoiminnan yhteydessä, KARTTA 2 (Korkeuskäyrät).

Muuttuva maisema

Useat seikat vaikuttavat maiseman muuttumiseen. Luonnon eri tapahtumat, kuten aikaisemmin mainittu vedenpinnan vaihtelu, jääkausi, ihmisen oma toiminta ympäristössään ja myös yhteyskunnalliset asiat, kuten poliittiset päätökset vaikuttavat maisemaan.

Luonto on muovannut Nuoramoisten kylän aluetta vuosituhansien saatossa usealla tavalla. Maisemaa on muovannut jääkauden jälkeinen voimakas maankohoaminen (joka on vielä tänäänkin 2,5 - 3 mm vuosittain), vedenpinnan muutokset ja lämpötilan vaihtelut eri aikakausina.

Jääkauden loppuvaihe eli mannerjään sulaminen on vaikuttanut alueen luontoon. Nuoramoisten kylän suuret harju-muodostelmat ovat perua siltä ajalta, tällöin mannerjään reuna sijaitsi kylän alueella arviolta n. 7500-8000 vuotta sitten. Vedenpinnan muutokset ovat voimakkaasti vaikuttaneet maiseman muuttumiseen, koska nämä muutokset ovat voineet olla nopeitakin.

Muinais-Saimaan ja Muinais-Päijänteen on aikoinaan virrannut luoteeseen kohti merta (Pohjanlahtea), maankohoamisen myötä maisema on muuttunut ja Muinais-Päijänne muodostunut (kuten Muinais-Saimaa) omaksi järviolueeksi noin 7000 vuotta sitten maankohoamisen myötä.

Tämän jälkeinen ajanjakso, joka kesti noin nelisen tuhatta vuotta, 5000 - 1000 eKr, muutti luonnonmaisemaa. Syntyi järviolaita, koska maankohoamisen myötä veden virtaussuunta muuttui etelään ja kaakkoon. Järvillä oli useita lasku-uomia ennenkuin nykyiset uomat syntyivät.

Muinais-Päijänne murtautuu n. 4100/4200 e Kr tietämällä (radiohiiliajoitus 6100 BP) Heinolanharjun kautta Suomenlahteen (Edgren 1984, Matiskainen 1979, Saarnisto 1971).

Vedenpinta on vaihdellut Nuoramoisten kylän alueella ilmeisesti noin 2000 e. Kr tienoilla, jolloin Kymijoki puhkaisee uuden uoman Suomenlahteen ja vedenpinta Päijänteessä laskee. Puulaveden vedet virtasivat aikaisemmin Sysmän reittin vesistöön.

Noin vuonna 1000 j.Kr. Jääsjärven pinta aleni arvioilta n. 60-80 cm, jolloin vedenvirtaus länteen on heikentynyt. Ihminen on vaikuttanut vedenpinnan muutoksiin vasta 1800-luvulla. Vuosina 1832-38 perattiin Kalkkisten koskia, minkä oletetaan laskeneen Päijänteen pintaa noin metrin verran. Kuitenkaan ei ole tietoa siitä kuinka paljon vedenpinta tämän takia laski Nuoramoisten kohdalla, ja kuinka Nuoramoisjärven ja Päijänteen välinen virtaus muuttui. Lopullisesti veden virtaussuuntaa muutettiin v. 1854, jolloin Sysmän reitin kautta kulkeneet vedet käännettiin Mäntyharjun reittiin ja Jääsjärvestä tuleva virtaus heikkeni voimakkaasti lännen (Päijänteen) suuntaan (Juvelius 1927, Tikkanen 1995, Wahl 1996).

Sysmän reitti eli Päijänteeltä lähtien -Tainionvirta -Nuoramoisjärvi-Tainionvirta (Maatiasjoki)- Keihäsjärvi ja aina Jääsjärvelle saakka on toiminut alueen vedenvirtausväylän lisäksi myös kulkureittinä, joten kaikilla näillä muutoksilla on ollut vaikutusta ihmisen liikkumiseen ja ranta-alueiden käyttöön tämän reitin alueella.

Lämpötilan muutokset ovat olleet eri aikoina suuriakin ja ovat vaikuttaneet usein ratkaisevasti kasvistoon ja eläimiin alueella. Lämpötilan vaihtelut ovat vaikuttaneet myös ihmisen toimintaan alueella, lämpötilan vaihtelulla on suuri merkitys mm. viljelytalouden kannalta, erityisesti jos tämä talous perustuu kiinteään peltoviljelyyn.

Nuoramoisjärven vedenpinta ja järven itärannan muinaisjäännökset

Nuoramoisten pinta peruskartan mukaan on 82,4 mmpy, mikäli tähän lisätään noin vuoden 1000 tietämällä tapahtunut vedenlasku saadaan tulokseksi noin 83 mmpy. Tähän voidaan lisätä noin metri = 84 m. Jos tähän lisätään vedenvirtauksen väheneminen 1850-luvulla päästään arviolta rantalinjaan, joka on jossain 84 ja 85 metrin välissä. Vedenpinta on voinut kevät tulvien yhteydessä nousta korkeammallekin

Tällöin kaikki Nuoramoisten alueella olevat kohteet, joissa on myöhäisesihistoriallisia kohteita kuten uhrikivet, röykkiöitä jne ovat olleet selvästi vedenpinnan yläpuolella. Matalimmat kohteen ovat n. 86 mmpy kohdalla (ks kartta 2).

Alueen arkeologiasta

Sysmän alueella on useita myöhäisesihistoriallisia kalmistoja, joista mahdolliset röykkiökalmistot sijaitsevat pienillä harjanteilla. Harjanteilla tai niiden läheisyydessä on usein uhrikiviä tai uhrikallioita. Ruumiskalmistoja oletetaan yleisesti sijaitsevan uhrikivien ja harjanteilla olevien röykkiökalmistojen lähellä olevilla tasaisilla saven ja hiekan sekaisilla alueilla, jotka nykyään ovat peltoalueita.

Sysmän alueella on myös useita kivikautisia asuinpaikkoja. Sysmän kuten Nuoramoisten alueellakin on

jaksoja, joita ei tunneta. Näitä ovat kivikauden lopun ja rautakauden keskivaiheen välinen jakso eli n. 1500 e Kr - n. 500 j. Kr. samoin kuin myöhäisesihistoriallisen ajan ja keskiajan välinen (n. 1150 - n. 1400/1500) jakso on huonosti tunnettu (Hirviluoto 1979, Lehtosalo-Hilander 1984).

Alueen historiasta

Nuoramoisten alue mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1405, jolloin mainitaan eräs "Hans Nuoramoi" edustajana käräjillä. Tämän jälkeen Nuoramoisten alue mainintaan kirjallisissa lähteissä 1440-luvulta lähtien ja säännöllisemmin vuodesta 1539 veroaineistossa ja v. 1634 henkikirjoitus-aineistossa.

Nuoramoisten alueella Nuoramoisista on muodostunut kylä viimeistään 1400-luvun alkupuolella ja naapurikylien kanssa on syntynyt rajat samalla vuosisadalla. Otamon kylän kanssa syntyi raja 1430 ja Kalhon kylän kanssa 1484. Vanhin maininta Nuoramoisten taloista on vuodelta 1515, jolloin Nuoramoisista mainitaan Olkkolan talo (Hausen 1881-1883).

Vuonna 1539 tehdyn ensimmäisen maakirjan mukaan Nuoramoisten kylä kuului Suur-Sysmän Nuoramoisten neljänneskuntaan, se käsitti kaikenkaikkiaan kymmenen kylää ja yhteensä 66 taloa.

Nuoramoisten ja Onkiniemen kylät ovat eriteltyinä 1600-luvun alkuvuosista saakka omina kylinä.

1600-luvulla oli Nuoramoisissa keksimäärin 17- 18 taloa, joista osa rälssitiloja ja Onkiniemellä kahdeksan taloa. 1700-luvun alkupuolella syntyy mm. Nuoramoisiin ratsutiloja, joista myöhemmin muodostuu kartanoita ja alueelle syntyy myös enenevässä määrin myös torppa-asutusta, joka tarjosi tilaa väestön kasvulle ja edisti aikaisemmin hyödyntämättömien alueiden viljelykseen ottoa.

Isojako on eräs merkittävin maankäyttöön ja talojen sijaintiin 1700-luvun lopulta lähtien vaikuttanut tekijä. Isojakoasetus annettiin vuonna 1757. Sen mukaan jos yksikin kylän tilallisista vaati isojaon suorittamista se oli tehtävä. Periaatteena oli se, että jos maat olivat huonoja, niin niitä sai enemmän ja vastaavasti jos maat olivat hyviä niitä sai vastaavasti vähemmän. Isojaon yhteydessä luovuttiin aikaisemmin käytössä olleesta sarkajaosta. Myös metsät oli jaettava.

Isojako päätettiin Nuoramoisissa v. 1810, tällöin oli Nuoramoisissa 18 kantataloa. Onkiniemellä isojako päätettiin v. 1806, tällöin oli kylässä 10 kantataloa. Nuoramoisten isojakokartta on vuodelta 1837 ja Onkiniemen v. 1833.

Isojaosta tehdyn päätöksen ja toteutuksen välillä saatoi usein kuluja pitkäkin aika, niinpä esim. Nuoramoisissa isojako toteutettiin vasta vuonna 1853.

Nuoramoisen alue arkeologisenä kohteena

Sysmän alueen tunnettu arkeologinen aineisto jakautuu ajallisesti kahteen eri jaksoon. Kivikautisiin irtolöytöihin ja rautakautisiin hautaröykkiöihin ja myöhäisesihistoriallisiin (röykkiö-)kalmistoihin ja niihin liittyviin uhri- eli kuppikiviin tai kallioihin.

Kivikautiset irtolöydöt ja Nuoramoisten Ravioskorvessa tutkitut kivikautiset asuinpaikat liittyvät nuorempaan eli ns. neoliittiseen kivikauteen ja mahdollisesti sitä seuranneen varhaisen metallikauden alkuun (pronssikausi).

Myöhäisesihistorialliselta ajalta noin 1000-1200-luvuilta j Kr. tunnetaan Nuoramoisten alueella mahdollisia röykkiökalmistoja ja uhriviä.

Nuoramoisten alueelta tunnetaan useita myöhäisesihistorialliseen aikaan liittyviä kohteita. Koskuenojan luona on useita uhriviä, matalia nurmeltuneita röykkiötä, jotkut näistä varmasti ovat hautauksia. Nordenlundin vanhassa hevossaassa on yksi uhrikivi ja muutama epämääräisiä röykkiötä, joista osa on ilmeisesti (myöhäis)esihistoriallisia hautaröykkiötä ja osa raivausröykkiötä. Nordenlundin Koskuenojan alueella on useita uhriviä ja epämääräisiä röykkiötä.

Uuden -Olkkolan alueella Kalkisten tien länsipuolella olevalla harjanteella on muutamia isompia selvästi ladottuja röykkiötä ja raivausröykkiötä.

Uhrikivet ja -kalliot ajoitetaan yleensä rautakauden loppupuolelle (n. 900 - 1100) ja myöhäisesihistoriallisen ajan alkuun (n. 1100/1200 -1300). Ne ovat voineet olla käytössä jo aikaisemminkin ja myös tämän ajankohdan jälkeen historiallisella ajalla (Simola et al 1985, Wahl 1996).

Yksittäiset rautakautiset, joskus läpimitaltaan suuretkin, kiviröykkiöt, jotka usein sijaitsevat pienissä saarissa, niemen kärjissä tai veden läheisyydessä olevissa rinteissä, ajoitetaan lähinnä rautakauden keskivaiheille n. n. 400 - 600/700 j. Kr. Nordenlundin Koskuenojan alueella on etelärinteessä tämän tyyppinen kiviröykkiö. Sitä ei ole tutkittu, joten tarkempaa ajoitusta ei voida sanoa.

Nuoramoisten alueelta on löytynyt 1000-luvun alkuun kuuluvia hopearahoja. Nordenlundin kartanon alueelta, läheltä Nuoramoisjärven rantaan olevasta pellosta, on löytynyt hopeadirhemi v. 1841. Raha on lyöty 900-luvun alussa Taskentissa. Ylimmäisen järven erästä saaresta, todennäköisesti Pienestä Palosaaresta, löytyi kaskiraivauksen yhteydessä v. 1870 rahaa, joka käsitti 98 rahaa. Löytöön kuuluneet rahat olivat itämaisia, saksalaisia ja anglosaksisia. Rahat voidaan ajoittaa aivan 1000-luvun alkuun (Lagus 1900, Talvio 1980, 1987).

5. Kartta-aineisto ja Nuoramoisten kylän alue

Nuoramoisten kylän aluetta kuvaavat vanhimmat kartat ovat 1700-luvulta. Vanhin Nuoramoisten kylän Nuoramoisten aluetta koskeva kartta on Adam Giörken tekemä kartta vuodelta 1729. Tämä kartta on pohjana vuodelta 1745 olevalle geometriselle kartalle. Onkiniemen aluetta käsittelee kaksi karttaa, v. 1752 ja 1754, ne käsittelevät lähinnä Onkiniemen rajakiistoja tai kylän rajoihin liittyviä riitoja Nuoramoisten kylän ja muiden rajanaapureiden (mm. Nuoramoisten) kanssa. V. 1754 kartassa on Onkiniemen halki kulkeva Lusiin menevä maantie.

Seuraavat Nuoramoisten kylän aluetta koskevat kartat ovat isojakokartat. Vuodelta 1832 on Onkiniemestä ja v. 1837 Nuoramoisista isojakokartat.

Vuodelta 1910 on pitäjän kartta, mutta sen suuresta mittakaavasta (1:100 000) johtuen sen käyttöarvo ei niin suuri kuin pienemmissä mittakaavoissa olevat kartat.

Karttamateriaali on saatavissa tutkimusta varten kahdessa paikassa, Maanmittauslaitoksen arkistosta (MMLA) ja Kansallisarkistosta (KA). Käytännöllisesti kaikki virallisesti julkaistut kartat tai karttaa, jotka ovat virallisten asiakirjojen liitteinä on saatavissa näistä kahdesta arkistosta.

Nuoramoinen

Nuoramoisista on vanhin kartta vuodelta 1729/1745. Vuoden 1729 kartta on Adam Giörken tekemä geometrinen kartta ja sen pohjalta on E.J. Fonseen tehnyt v. 1745 kartan (C 11 7/1), jossa on esitettyinä alueella olevat talot ja osa torpista. Kartta on sarkajakokartta, sillä peltoalueet on esitetty tarkasti, sarkajaon selvittäminen ja sarkojen sijainti pelloissa on ollut kartan päätarkoitus. Muut alueet ovat jääneet vähemmälle. Muutama laidunmaa on merkitty, samoin pienempiä alueita, joissa on maata, jota on yritetty viljellä, mutta alueet havaittu viljelykseen kelpaamattomaksi. Muutama mäki on mukana kartassa, Kartta Nr 3. Karttaan on merkitty 11 taloa (10 numeroa) ja yksi torppa. Numeroon yksi (1) kuuluu Olkkolan (Älkola) ja Jaakkolan ratsutilan kaksi taloa. Ne ovat kartassa pohjoisimpana. Eteläisin näistä nr 1:stä on (Vanhan)-Olkkolan vanhan paikan tienoilla ollut rakennus. Pohjoisin nr 1 Jaakola saattaisi olla nykyisen Laitiomäen alueella ollut rakennus, jonka mahdolliset jäänteet havaittiin inventoinnin yhteydessä.

Eteläisimmästä nr 1 (Olkkola) vajaan 150 m lounaaseen sijaitsee nr 8 Sifwolan talo. Tästä paikasta noin 270 m lounaaseen sijaitsevat ensin nr 3 Liukola ja tästä n. 30 m lounaaseen nr 4 Laskilä. Näistä kahdesta talosta noin 130-140 m lounaaseen sijaitsevat nr 5 Ticka (Tikka) ja Tikasta n. 50 m luoteeseen nr 9 Wesala.

Näistä kahdesta talosta etelä-lounaaseen sijaitsee n. 250 m päässä nr 2 Nordenlundin (ent. nr 95) ratsutila. Nordenlundista n. 150 metriä eteläkaakkoon sijaitsee nr 6 Wäriälä ja Wäriälästä n. 45 m eteläkaakkoon sijaitsee nr 7 Ylpiälä. Ylpiälästä n. 100 m eteläkaakkoon sijaitsee nr 10 Packasela. Packaselasta n. 190 m kaakkoon sijaitsee Nordenlundin rakuunatorppa (Nordenlunds dragontorp).

Rakennukset

Kartassa olevien rakennusten paikat ovat lähellä nykyisten rakennusten paikkoja. On luonnollista, että rakennuksen paikka siirtyy joko rakennusta siirrettäessä parempaan paikkaan tai rakennusta uusittaessa

Koska emme voi olla varmoja, että kartan rakennukset ovat samalla paikalla tai nykyisten jäljellä olevien talojen paikalla, jää tulkintaan aina tietty epävarmuus.

Taloista Nr 1 Olkkola on voinut olla samalla paikalla kuin nykyinen ns. Vanhan Olkkolan vanha paikka ja nr 8 Sifwolan talo on ollut nykyisen talon lähistöllä, kartasta päätellen jonkin verran pohjoisempana, nykyisen talonpaikan ja Tepoontien ympäristössä, mahdollisesti tämän tien pohjoispuolella.

Numerot 3 Leskelä ja nr 4 Liukola ovat sijainneet samalla kohdalla missä 1960-luvulla rakennettu tie kulkee hieman Nordenlundintien pohjoisliittymästä koilliseen. Taloista nr 5 Ticka ja nr 9 Vesala ainakin nr 5 sijaitsee Nordenlundin tiestä

länteen olevassa ns. Tikan pellon koilliskulmassa lähellä Kalkkistentien ja Nordenlundintien pohjoista tienhaaraa. Inventoinnin yhteydessä havaittiin juuri näillä kohdin kylvetyssä pellossa yksi neliön muotoinen, arviolta 10 x 10 m suuruinen matala kohouma. Nr 9 Vesala on mahdollisesti sijainnut nykyisessä Nordenlundin Vanhassa hevossaassa, Nuoramoisten kansakoulusta n. 150 m lounaaseen. Tällä alueella havaittiin inventoinnin ja koekuopituksen yhteydessä jäänteitä uunillisesta rakennuksista, ja mahdollisia nurkkakiviä.

Olkkolon ja Jaakkolan ratsutilan (nr 1) toinen, pohjoisempaan ollut rakennus, on saattanut olla Laitiomäellä. Inventoinnin yhteydessä mäeltä löytyi isompaan mm. rakennuksen pohja, joka tosin on saattanut olla riihi. (Vanhan) Olkkolan vanhasta paikan talonpohjasta sinne on v. 1745 kartan mukaan matkaa n. 350 kyynärää eli n. 200 m. Matka on n. 50 metriä liian lyhyt, mutta kartassa on muitakin mittavirheitä. Kartan päätarkoitus on ollut sarkajaon selvittäminen.

Maastopaikat

Maastopaikaista mainitaan kartan koillisosassa "Älkola avonitu äng". Se on Olkkolan niitty, joka voidaan sijoittaa Vanhan-Olkkolan nykyisen rakennuksesta n. 100 - 200 m koilliseen ja nykyisen maantien länsipuolella olevalle peltoalueelle. Olkkolan niitystä n. 230-250 m lounaaseen (etelälounaaseen) mainitaan Kärämäki stenbacka (kivimäki). Se on ilmeisesti nykyinen nykyisen Vanhan-Olkkolan rakennuksen ympärillä oleva mäki. Kartassa mainitut kahdesta kivimäestä (stenbacka) läntinen on ilmeisesti nykyinen Korkeahaka tai sen itäosa ja siitä kaakkoon oleva mäki on todennäköisesti nykyinen Kokkokallio.

Vuoden 1837 isojakokartta (C11 7/43-50) tehtiin vuoden 1810 isojakopäätöksen pohjalta toteutettavan isojaon jakokartaksi kylän alueella, Kartta Nr 4.

Vuoden 1837 kartan mukaan Nuoramoisten alueen jakautuu selvästi kolmeen osaan, peltoalueisiin, kesantopeltoihin ja niittyihin. Peltoalueet ovat suunnilleen samat kuin nykyäänkin, niiden pinta-ala on vain kasvannut niille alueille jotka olivat v. 1837 joko niittymaita tai sitten peltoja, jotka olivat ylivuotisia tai jätetty kesannolle. Osa alueista, jotka ovat isojakokartassa niittymaita, ovat nyt metsämaita.

Nuoramoisten viljelysmaisema on 1830-luvulla ollut käytännöllisesti yhtä avointa kuin nykyäänkin. (Nyt peltoalat ja avonainen maisema alkaa hiljakseen kasvaa umpeen).

1800-luvun alkupuolelle tavallisia kaskimaita on laajemmin Nuoramoisten alueen koillisosassa ja itäosassa nykyisen Vältinmäen ja Laitiomäen alueella. Myös Kaakotinlammen länsipuolella ja siitä etelään on yksittäisiä kaskialueita.

Kartan mukaan Nuoramoisissa oli seuraavat talot, Tikka nr 1, Puukattila nr 2, Jaakkola nr 3, Pakkasela nr 4, Kurki nr 5, Nordenlund nr 6, Värelä nr 7, Vesala nr 8, Ylpeälä nr 9, Leskelä nr 10, Luikkola nr 11, Olkkola nr 12, Volmari (eli Niemi) nr 13, Punakallio nr 14, Riihijärvi nr 15, Vainio nr 16, Katisjärvi nr 17, Telkkävuori nr 18. Kartan alueella ovat seuraavat talot, Nordenlundin kartano (luettelossa kirjaimella I), Werilä kappalaisen talo (F), osa Olkkolaa ja Jaakkolaa/Unioniuksen osa (M) (=Uusi Olkkola), osa Olkkolaa ja Jaakkolaa, Bökmanin osa (N) (= Vanha-Olkkola), Puukattilan verotila (O), Pakkaselan verotila (P) ja Tikan verotila (Z).

Onkiniemi

Onkiniemen alueesta ei ole käytettävissä geometrista karttaa. 1700-luvun kartat käsittelevät Onkiniemen ja naapurikylien kanssa tulleita rajariitoja. Kartoissa on esitettyinä rajojen lisäksi muutama talo ja tiet sekä muutamia torppia. Näitä kartoja on kaksi ja ne ovat vuosilta 1752 ja 1754 (C 11 8/, 7/).

Ensimmäinen kartta, joka antaa tietoa Onkiniemen kylästä on vuosina 1832-1833 tehty isojakokartta (C 11 8/1). Siinä on eri maanlaadut eriteltyinä kuten vastaavassa Nuoramoisten isojakokartassa, Kartta Nr 5.

Isojakokartan mukaan peltoalat ovat varsin pieniä, ja niittymaita on vähän, nekin peltojen ympärillä.

Kylän halki kulkevan Lusiin menevän tien molemmilla puolilla Unajan alueella ja Onkiniemen kylän alueella on ollut pelkästään kaskimaita. Vain kalliialueet ovat olleet ilman käyttöä.

Kartan mukaan Onkiniemessä on v. 1832-33 ollut 10 taloa, joista kaksi siirrettiin vähän tämän jälkeen Asikkalaan pitäjään. Ne ovat Hässölä nr 1, Tuomala nr 2, Kiukkola nr 3, Unaja nr 4, Eskola nr 5, Rieskola nr 6, Poikala nr 7, Möhkölä nr 8, Riutta-aho nr 8 ja Kovisto nr 10 tämän lisäksi vielä Onki-niemen laidun nr 11.

Suurin ero on maaston erilaisuus verrattuna Nuoramoisjärven itärannan alueeseen. Onkiniemen aluetta luonnehtivat pienet pellot, joita ympäröi kaskimaat. Erilaatuiset kaskimaat hallitsevat myös viljelysmaisemaa. Onkiniemen alue jakautuu kahteen alueeseen, hieman lännessä olevaan Unajan alueeseen ja itse Onkiniemen kylän ydinalueeseen.

Kylän halki kulkee Lusiin menevä maantie, josta lähtee teitä taloihin. Maantie kulkee samaa reittiä kuin v. 1754 kartassa. Monet taloista on aivan tien vieressä. Onkiniemi muistuttaa lähinnä savolaista kaskiasutusta (Anttila 1986).

6. Inventointi

Aikaisemmat inventoinnit ja tarkastusmatkat

Sysmän kunta on kokonaisuudessaan inventoitu kerran vuonna 1965. Tämä oli ensimmäinen koko kuntaa koskeva inventointi. Tässä yhteydessä löydettiin tai tunnistettiin mm. Nuoramoisten kylän alueelta kolme kivikautista asuinpaikkaa Ravioskorven alueelta, joista Ronin ja Hallanharjun lähes kokonaan tuhoutuneet asuinpaikat tutkittiin v. 1966 (Koivunen 1965, 1966).

Vuosina 1971 ja 1973 tutkija Huurre teki Nuoramoisiin tarkastusmatkan Nordenlundin alueelta löydetyille muinaisjäänöksille (Huurre 1971, 1973).

Nuoramoinen

Nuoramoisten alueella Nuoramoijärven itärannalla on selvä muinaisjäänösten keskittymä. Ajallisesti ne kattavat jakson myöhäisesihistoriallinen jakso, mahdollisesti jo 600/700-luvulta lähtien, erityisen keskittymän ollessa ilmeisesti 1000 - 1200-luvuilla. Seuraava jakso on historiallinen aika ja siinä pääasiassa 1700-luku. Muinaisjäänökset ovat pääosin 85 - 95/100 metrin (mmpy) välillä.

Onkiniemi

Onkiniemen alueelta ei tunneta esihistoriallisia asuinpaikkoja, mahdollisesti Janatin Janatinniemiessä Ihananiemen tilan alueelta on saattanut olla lyhytaikainen asuinpaikka. Löydöt tulivat niemellä olevalta peltoalueelta, mikä saattaa viitata mahdolliseen asuinpaikkaan Tämän lisäksi Sääksjärven järven pohjoispäässä olevasta Kauraniemestä on löytenyt irtolöytönä kvartsinkappaleita (KM 16981) pellolta, jotka saattaisivat viitata kivikautiseen asuinpaikkaan (Koivunen 1965). Molemmat alueet ovat noin 112 - 120 mmpy. Mikäli kysymyksessä on kivikautisia asuinpaikkoja paljastunee vasta aluetta tutkittaessa.

Kivikauden jälkeisiä irtolöytöjä tai asuinpaikkalöytöjä ei Onkiniemen alueelta tunneta.

Onkiniemen aluetta on historiallisella ajalla luonnehtinut kaskiviljelys. Talojen lähellä olevat peltoalueet ovat pieniä ja pirstaleisia. Näitä peltoja ympäröivällä alueella on kaskiviljelys ollut käytössä aina 1900-luvun alkuun asti. Onkiniemen alueen halki kulkeva vanha maantie, joka on merkittynä v. 1832 isojakokarttaa on vieläkin pääosin jäljellä ja jäljellä olevat osat ovat pääosin vieläkin käytössä. Näitä jäljellä olevia osia ei ole päällystetty, joten jo yli 170 vuotta käytössä olleet maantien osat ovat vieläkin käytössä.

Lahdenpohja

Lahdenpohjan alueelta ei tunneta irtolöytöjä eikä asuinpaikkoja. Inventoinnin yhteydessä kesällä 1997 kaikki hiekkakuopat, joiden ympäristön sijaintinsa puolesta olisi voinut viitata mahdollisiin esihistoriallisiin asuinpaikkoihin tarkastettiin. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan tavattu mitään tähän viittaavaa. Historiallisella ajalla, lähinnä 1700-luvulta lähtien alueella on ollut muutamia torppia. Lahdenpohjan alue on ilmeisesti ollut Nuoramoisten (ja osin myös Karilanmaan kylän) takamaata. Lahdenpohjan alueen asutus ja peltoala on laajentunut mm. 1900-luvun asutustoiminnan mukana.

Ravioskorpi

Ravioskorven alueelta tunnetaan seuraavat kivikautiset asuinpaikat vuoden 1965 inventoinnin mukaan. Ne ovat Roni, Hallanharju ja Pirttikallio. Näistä Roni ja Hallanharju havaittiin soranotonyhteydessä ja tällöin oli jäljellä näistä kahdesta asuinpaikasta vain jäännökset. Molemmat asuinpaikat tutkittiin vuonna 1966. Sekä Roni ja Hallanharju sijaitsevat pienellä harjanteella, joka on kivikaudella ollut saari. Saarta on ympäröinyt nykyisen Ravioskorven suoalueen tilalla ollut matala järvi. Sen pohjoisranta on ollut nykyinen Leenharju ja Sammalsuon pohjoisreuna. Alueelta on ollut tällöin vesiyhteys kaakkoon ja etelään.

Molemmat asuinpaikat sijaitsevat noin 87,5 metrin korkeuskäyrän kohdalla. Koska ne ovat alueen ainoat tutkitut asuinpaikat (koskien kaikkia ajanjaksoja Nuoramoisten alueella) on paikallaan esitellä niitä hieman enemmän.

Ronin asuinpaikalta (sijaiti n. 20 m Ronin talosta kaakkoon) tuli tutkimuksen yhteydessä esiin kvartsi-iskoksia (32 kpl), kvartsikappaleita (14 kpl), joissa oli käytönjälkiä eli työkaluja tai niiden kappaleita, palanen asbestikeramiikkaa (KM 17179:1), kvartsinen iskentäydin. (Esinumerot KM16984:1-2, 17179:1-15). Kaikki nämä esineet löytyivä sorakerroksesta, joka oli väriltään hieman punertava, Tutkimuksen yhteydessä voitiin vain tutkia jäljelle jääneet asuinpaikan reuna-alueet. Kivikautinen asuinpaikka on tuhoutunut soranotossa (Koivunen 1965, 1966b).

Hallaharju sijaitsee noin 200 m Ronin asuinpaikasta pohjoiseen. Asuinpaikka oli Ronin tapaan tuhoutunut soranoton yhteydessä, ja asuinpaikasta ei enään löytynyt muita jäänteitä kuin hiilen ja noen värjäämää maata paikoin lähes 0,40 m syvyydeltä.

Täältä tuli tutkimusten yhteydessä esiin samantyyppisiä esineitä kuin Ronista, eli kvartsi-iskoksia (44 kpl), kvartsista tehtyjä kaapimia (3 kpl), iskuri (2 kpl) kvartsin työstämiseksi, kourutaltoa (1 kpl) (Esinumerot KM 16983:1-2, 17180:1-25) (Koivunen 1965, 1966a)

Pirttikallio sijaitsee näistä kahdesta asuinpaikasta noin 2,5 kilometriä pohjois-koilliseen ja sijaitsee etelärinteessä lähellä Ravioskorven "rantaa". Tämä paikka on epävarma kivikautinen asuinpaikka ja paikalta on löytynyt vain yksi kvartsi-iskos (KM 16982) hiilen ja noen värjäämästä maasta. Paikalta tuli esiin kasvimaata muokatessa myös "kiviportaati" tai tunnistamaton kivirakenne.

Jäännökset saattavat liittyä paikalla mahdollisesti olleeseen torppaan tai mäkitupaan, ne saattavat myös liittyä 1700-luvun lopulla tehtyyn Ravioskorven suuren suon kuivaamiseen (Ticcander 1792, Juvelius 1927).

7. Inventoinnissa v. 1997 löytyneet kohteet

Nuoramoisten kylän alueista inventoinnin pääalueena oli Nuoramoisjärven itärannan alue, joka käsitti alueen Tainionvirrasta noin neljä kilometriä etelään ja Nuoramoisjärvestä noin 1,5 itään käsittävän alueen. Tällä alueella tunnetaan 1970-lähtien uhrikiviä ja alueen historiallisen ajan asutuksesta on tietoja aivan 1400-luvun alusta.

Nuoramoisten alueelta löydettiin yhteensä 12 uutta kohdetta, joista kahden alueelta tunnettiin jo aikaisemmin kiinteitä muinaisjäännöksiä (Nordenlundin hevoshaka, Nordenlundin Koskuenojan alue).

Löydetyt kohteet ovat pääasiassa historiallisen ajan jäänteitä, joita aikaisemmassa inventoinnissa (v.1965) ei vielä huomioitu. Kohteet on merkitty juoksevalla numerolla peruskartan lehdelle nr 3121 05 Nuoramoinen, Kartta Nr 6

1. Uusi-Olkkola, Humalapelto

Torpan jäänteitä, yhden tai kahden torpan jäänteet

Alue sijaitsee n. 120 m tilan päärakennuksesta koilliseen. Alueella kaksi rakennuksen pohjaa, joista toinen torpanpohja, jossa uuniraunio ja kellarikuoppa.

Torpan jäänteet sijaitsivat nurmettuneessa hakamaassa etelä-koilliseen viettävässä rinteessä, jyrkän kaakkois-luode suunnassa kulkevan kiviaidan lounaispuolella n. 92,5 mmpy.

Torpanpohja sijaitsi n. 10 m kiviaidasta lounaaseen. Se oli kooltaan n. 8 x 6 m, uuniraunio sijaitsi rakennuksen itäpuolella rakennuksen keskiosassa, kellarikuoppa, kooltaan n 1 x 1,5 m, sijaitsi rakennuksen kaakkoisnurkassa. Tästä torpanpohjasta n, 15 m etelään sijaitsi, samankokoinen heikommin erottuva mahdollinen torpan tai talousrakennuksen pohjan. Sen sisällä oli useita nurmettuita kohoumia, mutta varsinaista uunirauniota ei voinut havaita.

Jäänteet liittyvät 1700-luvun ja 1800-luvun asutukseen tällä paikalla.

Alue koetutkittu; kaksi koeruutua (nr:ot 24,25)

Tila: Uusi-Olkkola Rno: 12:133 om. J.P. Schildt
Koordinaatit: x 6814, 53 y 3438, 38 z 92 mmpy

2. Uusi-Olkkola, Sikolätnlammenaho (2a) ja Riihihaka (2b)

Mahdollinen myöhäisesihistoriallinen kalmisto, viljelys- ja raivausröykkiöitä

Alue sijaitsee n. 50 - 100 m Kalkisten tien länsipuolella olevalla koillis-lounas suuntaisella kaksiosaisella harjanteella, joiden välissä kosteikkoinen notko. Harjanteen koillinen osa on Sikolätnlammenaho ja lounaisosa on Riihihaka (Alueesta nyt käytettävät nimet uudisnimiä).

Sikolätnlammenahon harjanteella, joka on n. 150 m pitkä, on vähintäänkin 25 röykkiöitä. Näistä suurin osa on raivausröykkiöitä, niiden läpimitta on n. 0,4 -0,5 m tienoilla ja kivet näissä on heitelty röykkimäisiin kasoihin. Näiden korkeus vaihtelee 0,10 -0,30 m.

Harjanteen koillisosa on v. 1837 kartan mukaan ollut niittymaata ja nykyisin se on hakamaana, kuten koko Sikolätnlammenaho ja Riihihaka. Alueen koillisosassa on ainakin viisi matalaa, noin yhden metrin läpimitaltaan ja n. 0,10 m korkeaa, nurmettunutta röykkiötä. Ne antavat vaikutelman siltä, että kivet näihin olisi ladottu. Sikolätnlammenahon harjanteen lounaisosassa harjanteen korkeimmalla kohdalla on kolme isompaa röykkiötä, joista kaksi on n. 2,5 m läpimitaltaan ja yksi n. 3 m läpimitaltaan ja 0.30 - 0.40 m korkeita. Niissä vaikuttaa olevan reunuskiveys ja kivet ovat ladottu röykkiöihin. Alueen omistavan J.-P. Schildtin mukaan tällä alueella on sodan jälkeen sähkölinjaa rakentaessa yksi tällainen kookkaampi röykkiö hajoitettu ja kivet on käytetty sähköpylväiden tukemiseen. Onko röykkiöstä tullut löytöjä, ei tunneta. V. 1837 isojakokartan mukaan harjanteen molemmilla puolilla on ollut pelto ja itse harjanne on ollut niittynä harjanteen koillisosassa ja kallioisena mäkenä sen lounaisosassa.

Alue on laidunmaana.

Koetutkittu, 3 koeruutua (n:rot 26-29).

Koordinaatit: 2a x 6814 65-70 y 3438 70 z 92,5 - 95 mmpy

2b x 6814 45 y 3438 64 z n. 95 mmpy

Tila: Uusi Olkkola Rno: 12:133 om. J.-P. Schildt

3. Laitiomäki

Historiallisen ajan rakennusjäänteitä; uunillinen rakennus (riihi ?), neljän talusrakennuksen jäänteitä. Epämääräisiä röykkiöitä, epävarma kalmisto, ilmaisijakasveja.

Alue sijaitsee Laitiomäki nimisellä alueella olevan koillis-lounais suuntaisen harjanteen länsiosassa harjanteen päällä ja vanhan maantien länsipuolella.

Alueella, vanhan maantien ja harjanteen reunan välisellä laidunmaalla, on havaittavissa muutamia epämääräisiä röykkiöitä, kuopanteita, rakennuksen pohja, jossa on uuniraunio ja mäen laen pohjoisosasta kaksi n. 1,5 m läpimitaltaan nurmettunutta epämääräistä röykkiötä ja neljän pienemmän, ilmeisesti talusrakennusten, pohjat .

Historiallisen ajan rakennusjäänteet sijaitsevat noin 15 - 20 m vanhasta maantiestä länteen kohti harjanteen reunaan.

Rakennusjäänteiden länsipuolella alkaa mäen rinne jyrkentyä kohti lännessä oleva peltoaluetta ja Vanhanpaikanoja-nimistä puroa.

Välitinmäestä Kalkkisiin kulkevan vanhan maantien länsipuolella n. 50 m tienristeyksestä (Kivisenojantie-Laitiomäentie) lounaaseen olevalla alueella on isohko torpan- tai riihenpohja, joka on itä-länsi suunnassa 10/12 m pitkä. Rakennuksen itäpääty noin 10 m leveä ja länsipääty on noin 7 m leveä.

Rakennuksen pohja oli kooltaan 10,5 x 15 x 9 m ja sen itäosassa on ulkonema, jossa uuniraunio.

Rakennuksen luonnonkivistä tehty kivijalka on itä-länsisuunnassa 10,5 m leveä ja länsipäädystä on lisäksi n. 2 m pituinen ja 7 m levyinen erillinen kivijalka, joka eroaa rakennuksen kivijalasta ja vaikuttaa kuuluneen joko erilliseen tilaan tai rakennusta on jatkettu jossakin myöhemmässä vaiheessa.

Uuniraunio sijaitsee rakennuksen koilliskulmassa olevassa sivurakennusmaisessa rakennusosassa, mikä selittää itäpäädyn suuremman leveyden (10 m).

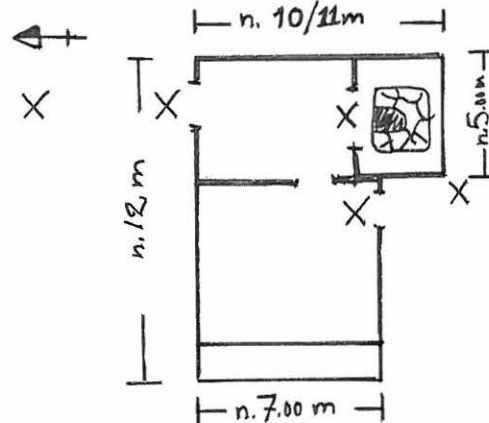
Rakennuksen pohja jakautuu kolmeen selvästi toisistaan seinillä erotettuun osaan. Itäpäädyn kaakkoisosassa on

n. 5 x n. 3,2 m suuri huone, jossa on uuniraunio. Sortunut uuniraunio on n. 2 x 2 m kooltaan ja sen uunipesä on näkyvissä uunin pohjoisosassa.

Uunillisen huoneen ja pohjoispuolella olevan huoneen välissä on vajaat kaksi metriä leveä oviaukko seuraavaan huoneeseen. Tästä uunillisesta huoneesta pohjoiseen (rakennuksen koillisosa) on n. 5,7 x 6 m suuri huone.

Sen pohjoisseinässä on jälkiä n. 0,90 m leveästä oviaukosta.

Tästä huoneesta länteen on n. 5,5 x 7 m suuri huone. Sen eteläseinässä lähellä uunillistä kulmasaa on n. 0,90 levyinen oviaukko. Rakennuksen eteläpäädyssä on 2 x 7 m kokoinen erillinen kivijalan rajaama osa. Rakennuksen koilliskulmassa olleesta oviaukosta on ilmeisesti päästy jonkinlaiselle pihalle, sillä tällä puolella on jonkin matkan päässä jäänteitä muiden uunittomien rakennusten kivijaloista.

Laitiomäen rakennuksen pohja
x = koeruudut

Alueelta löytyi myös seuraavat vanhempaa asutusta mahdollisesti osoittavat kasvit, kasvit ; kaitaängelmä, tervakukka, pölkkyruoho (Terttu Lempiäinen, suullinen tiedonanto).

Rakennuspohjasta n. 25-30 m pohjoiseen harjanteen laen reunalla on kolme selvää ja yksi epävarma kivijalkaa. Ne ovat ilmeisesti talousrakennusten, aittojen tai vastaavien, kivijalkoja. Kivijalat sijaitsevat vierekkäin etelä-pohjoissuunnassa seuraten harjanteen laen reunan luonnollista muotoa.

Kaksi nurmettunutta röykkiötä sijaitsevat Laitiomäen pohjoisosassa harjanteen reunalla. Ne ovat n. 1,5 m läpimitaltaan ja noin 0,30 - 0,40 m korkeita ja nykyisin vaurioituneita. Ne ovat todennäköisemmin raivaus- tai viljelys toimintaan liittyviä röykkiöitä. Sijaintinsa suhteen (harjanteen reuna) ne ovat näkyneet lännen, Nuoramoinjärven, suuntaan, joten ne ovat saattaneet olla muutakin (epävarma hautaröykkiö ?).

Vuoden 1745 geometrisen kartan mukaan tällä alueella on mahdollisesti ollut Olkkolan ja Jaakkolan ratsutilaan (nr 1) kuulunut Jaakkolan tilan rakennus (ympäröivä alue on tällöin ollut kesantomaana).

Vuoden 1837 isojakokartan mukaan Laitiomäen tällä alueella on ollut ilmeisesti (Vanhaan) Olkkolaan kuulunut torppa. Vuoden 1855 teosuuskartan mukaan tällä paikalla ei ollut merkitty torppaa tai muita rakennuksia. Tiealueen muut torpat olivat merkityt karttaan.

Alue on nykyisin laidunmaana.

Koetutkittu; 5 koeruutua (riihen ? alue) (n:rot 15-19).

Koordinaatit: x 6813,70 y 3483,95 z 95-97,5 m

Tila: 26 Om.: V. Hämäläinen

4. Vanhan-Olkkolan Vanhanpaikka

Vanhan-Olkkolan, aikaisemmin Olkkolan, palaneen kartanorakennuksen rauniopaikka. Alue sijaitsee Kalkkisten tien ja Kivisenoajntien risteyksestä n. 300 m koilliseen ja Vanhanpaikanojan sillasta n. 100 m eteläkaakkoon. Alueella on matala kumpare, sen itäpuolella on näkyvissä ison rakennuksen pohja.

4. Vanhan-Olkkolan Vanhanpäikä

Vanhan-Olkkolan, aikaisemmin Olkkolan, palaneen kartanorakennuksen rauniopaikka. Alue sijaitsee Kalkkisten tien ja Kivisenojntien risteyksestä n. 300 m koilliseen ja Vanhanpaikanojan sillasta n. 100 m eteläkaakkoon. Alueella on matala kumpare, sen itäpuolella on näkyvissä ison rakennuksen pohja.

Rakennuksen pohjan oli itä-länsisuuntainen ja se oli kooltaan oli 17 x 9,5 m. Rakennuksen itäosassa sen eteläpuolella, lounaiskulmassa, oli lisäksi n. 3 x 5 m suuri erkkerirakenne ja kaakkoiskulmassa oli n. 1 x 3 m suuri ulkonema. Itäpäädyssä oli n. 2 x 12,5 m kokoinen kapea koko rakennuksen eteläpäädyn mittainen osa, ks kuva.

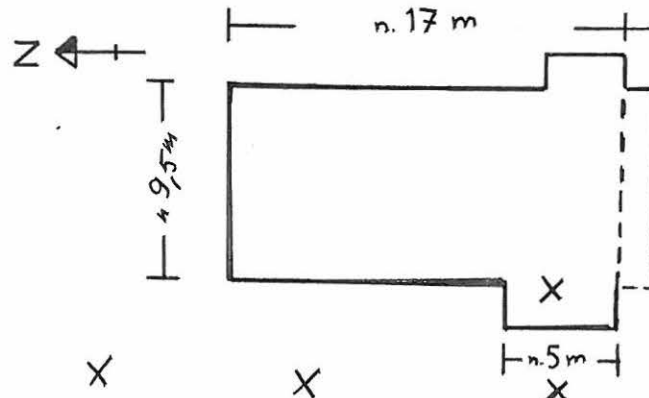
Nimensä mukaisesti Vanhalla paikalla on ollut (Vanhan)-Olkkolan päärakennus. Se on myös merkittynä v. 1837 karttaan ja v. 1855 tieosuuskarttaan.

Kumpareen länsiosassa on aikaisemmin ollut 1900-luvun alkupuolella rakennettu muonamiesten asuntoja, jotka nyttemmin on revitty.

x = koekuopat.

Koetutkittu; 4 koekuoppaa (nr 20-23).

Koordinaatit: x 6813 42 y 3438 86
z 92,5 m. Tila: 12:246 Vanha-Olkkola.
Om.: Kristiina Mäki

5. Sihvola

Mahdollinen uhrikivi, historiallisen ajan asutusjäänteitä.

Pihapiirissä, aitan alla osin näkyvä laakea kivi, jossa näkyvissä ainakin kolme pienehköä kupintapaista "koloa". Mahdollisesti luonnonmuovaamia jälkiä. Aitta rakennus peittää osin laakean kiven, joten vain sen eteläreuna oli tarkasteltavissa.

Talon itäpuolella olevalta piha-alueelta on tullut kaivaustöiden mm. kukkapenkkiä kaivettaessa, esiin ehjiä liitupiipunpesiä, liitupiipunvarren kappaleita, kuparikolikoita 1710- ja 1720-luvuilta, maa on ollut noen ja hiilen värjäämää.

Paikalla on vuoden 1729/45 kartan mukaan ollut asutusta, jolloin alueella on sijainnut talo nr 8, Sifvolan talo. Talon paikka on ilmeisesti vaihtunut. Entinen paikka on sijainnut nykyisen talon lähistöllä, ilmeisesti nykyisen Tepoon tien pohjoispuolella. Nykyisen Tepoontien ja Kalkkistentien risteyksestä koilliseen on aikaisemmin, v 1837 ja 1855 karttojen mukaan sijainnut talo (Anders Puukattila).

Nykyisen Sihvolan tilalta löytyneet esineet liittyvät 1700-luvun asutusvaiheeseen tällä paikalla. Kuppikivi on epävarma ja ajoitukseltaan toistaiseksi epämääräinen.

Koordinaatit: x 6813 12-15 y 3438 69 z n. 95 m
Tila: Sihvola Rno 2:76 om. velj. Sihvola

Alue sijaitsee n. 60 m Nordenlundintien ja Kalkkisten tien pohjoisesta risteyksestä eteläkaakkoon ja Nordenlundin päärakennuksesta n. 210 m pohjoiskoilliseen olevan peltoalueen koillisosassa. Rakennuksen pohja sijaitsi n. 20 m vanhasta kylätiestä länteen olevassa pellossa.

Torpan paikka noin 10 x 10 suuruinen alue näkyi lähes neliönmuotoisena matalana kohoumana pellostä. Paikka sijaitsi noin 15 m maantiestä länteen ja n. 50 m Vanhasta hevostaasta länteen.

Alueella ollut vuoden 1745 kartan mukaan torppa. V. 1837 isojakokartaan tälle alueelle on merkitty lähekkäin kolme tonttia (rakennusta), joista kaksi on tien vieressä. Se on ilmeisesti kaakkoisin tontti. V. 1855 tiekartan mukaan tällä paikalla on voinut olla Anders Tikan (Anders Tilika) torppa.

Paikalta ei ole toistaiseksi tullut esinelöytöjä.

Alue on peltomaana.

Koordinaatit: x 6812 95 y 3438 51 z n.92,5 mmpy

Tila: Nordenlund Rno 1:49 om. O. Silén

7. Nordenlundin vanha hevoshaka

Epämääräisiä rökkiöitä, historiallisen ajan rakennuksen jäänteitä, yksi uunillisen rakennuksen jäännös alueen länsilaidalla. Myöhäisesihistoriallisen kalmisto ?

Alue sijaitsee n. 200 - 300 m Nordenlundin päärakennuksesta koilliseen ja Nuoramoisten koulusta n. 100 m. etelälounaaseen ja muodostuu koillis-kaakkois suunnassa kulkevasta harjanteesta, joka on hieman alle 200 m pitkä.

Harjanteella, erityisesti sen koillisosassa, on useita epämääräisiä rökkiöitä, ja rakennuksen jäänteitä.

Rökkiöt ovat matalia nurmettuneita, yleensä hieman alle metrin läpimitaltaan. Muutamien harjanteella olevan kivenlohkareen ympärille on koottu kiviä rökkiömäiseksi kasaksi. Ne voivat olla vain raivaustoiminnan tulosta tai mahdollisesti rautakauteen liittyviä hautoja. Koska yhtään näistä rökkiöistä ei ole tutkittu, on niitä toistaiseksi pidettävä raivausrökkiöinä tai epämääräisinä rökkiöinä.

Harjanteen päällä on uunillisen rakennuksen pohja. Sen koko on 7 x 5,5 m, uuni on sijainnut rakennuksen itäosassa n. metrin päässä itseinästä. Sortunut uuniraunio on kooltaan n. 3 x 2,7 m, uunipesä avautuu länteen, huoneen suuntaan.

Rakennuksen pohjan länsisivustalla on matala painauma.

Alueelta tunnetaan aikaisemmin uhrikivi, jossa 5 kuppia. Se sijaitsee alueen koilliskulmassa lähellä maantietä. Uhrikivi saattaisi viitata siihen, että alueella on mahdollisesti ollut myöhäisesihistoriallinen kalmisto tai hautaus, samoin eräät alueella olevat rökkiöt saattaisivat viitata siihen.

Alueella on tehty v. 1997 maisemanhoidollisia toimenpiteitä alueen pysymiseksi avoimena hakamaana, alueen länsipuolella ollut tiheä vesakko on raivattu pois.

Alue on laitumena.

Aikaisempia tietoja: Huurre 1971.

Koetutkittu, 3 koekuoppaa (nr 1-3)

Koordinaatit: x 6812 95 - 6813 08 y 3438 47-51 z 97,5 - 99 mmpy

Tila: Nordenlund 6:629 om. O. Silén.

8. Nordenlund, Kokkokallio

Historiallisen ajan talonpohja, epämääräisiä rökkiöitä (2 kpl).

Talonpohja sijaitsee Kokkokallion harjanteen länsireunalla noin 250 m Nordenlundin päärakennuksesta luoteeseen. Talo on ollut 9 m pitkä pohjois-etelä suunnassa ja n. 5 metriä leveä länsi-itä suunnassa. Se muodostuu neljästä luonnonkivistä tehdystä nurkkakivistä ja kivijalasta. Lounaiskulmassa on 1,2-1,4 m kokoinen uuniraunio, talonpohjan keskikohdassa ja sen länsipuolella on 1,5 x 2 m suuri kuoppa, joka on ilmeisesti rakennukseen kuuluneesta kellarista. Talonpohjan eteläisivustan ja kellarikuopan välissä on matala nurmettunut kohouma.

Talon pohjan luoteiskulmasta n. 15 m pohjoiseen on kaksi noin 1,5 metriä läpimitaltaan olevian röykkiötä aivan harjanteen reunalla. Röykkiöiden vieressä, niiden länsipuolella 1x2 suuri, noin puolimetriä syvä kuopanne.

Maasto on kivistä ja kasvaa tiheää sekametsää. Mäen itäpuolella on kosteikkoalue ja länsipuolella mäki viettää jyrkästi kohti peltomaata. Maastossa on jälkiä eriaikaisista raivaustoiminnasta.

Vuoden 1837 kartan mukaan aluetta on ympäröinyt lännestä niittymaa ja idästä peltomaata.

Alue on metsämaana.

Koordinaatit: x 6813 20 y 3438 35 z 95 mmpy

Tila: Nordenlund 6:629, om.: O. Silén

9. Nordenlund, Koskuenoja. Koskuenmäen itäpuolinen peltoalue.

Mahdollinen myöhäsesihistoriallinen asuinpaikka, historiallisen ajan asuinpaikka (1700-luku ?)

Peltoalue sijaitsee n. 50 - 150 metriä Koskuenmäestä ja siellä olevasta uhrikivistä ja mahdollisesta kalmistosta itään ja Koskuenoja uudesta uomasta 25 - 150 m etelään. Peltoalue, noudattaa melkotarkkaan 92, 5 korkeuskäyrää. Alueesta etelään, n. 100 m. päässä virtaa Koskuenoja, ja alue ja alueen ympärillä oleva maa on peltoviljelykseen kelpaavaa.

Jo toukokuussa (1997) tehdyn peltopoiminnan yhteydessä oli tullut viitteitä mahdollisesta asuinpaikasta tältä alueelta (kuonaa, palanutta savea). Kesäkuussa pellolla tehtiin uusi peltopoiminta. Pelto oli tällöin sokerijuurikasviljelmänä, mikä mahdollisti peltopoiminnan. Pellon halki kulkevan voimalinjan länsipuolelta löytyi pintapoiminnalla mahdollista esihistoriallisista keramiikkaa ja punasavikeramiikkaa, (sisäpinnalta lasitettua), palanutta savea, yksittäisiä kvartsin paloja ja pieniä kuonan murusia. Pellon poikki lähes etelä-pohjois suunnassa kulkevan voimalinjan länsipuolella näkyi myös n. 10 x 10 m kokoinen tasainen matala kohouma pellossa, joka saattaa olla torpan tai muun rakennuksen pohja.

Tämän kohouman ympäristöstä tuli esiin esihistoriallista keramiikan kappaleita, punasavikeramiikkaa ja sekä liitupiipun varren kappaleita.

Vuosien 1745 ja 1837 kartoissa tämä alue on ollut peltona.

Alue on peltomaana.

Aikaisempia tietoja: Huurre 1971, tarkastuskertomus.

Koekuopitettu (nr 4-6, 11-14)

Koordinaatit: x 6812 56 y 3483 22 z n. 92,5 mmpy

Tila: Nordenlund 6:629, om.: O. Silén

10. Hakamaa-alue Anttilan tilan koillisosassa Kalkisten tien länsipuolella

Epämääräisiä röykkiöitä, raivausröykkiöitä hakamaassa,

Alue, joka jakautuu kahteen hakamaahan (10 ja 10a), sijaitsee Anttilan tilan päärakennuksesta n. 300 -350 m koilliseen ja Kalkistentien ja Nordenlundintien eteläristeyksestä n. 120 m länteen.

Alueella kaksi hakamaata, joista pohjoisin, pienempi hakamaa, sijaitsee heti Koskuenojan alkuperäisen uoman eteläpuolella n. 100 m yllämainitusta risteyksestä länteen.

Tässä metsittyneessä hakamaassa (nr 10) on kolme raivausröykkiötä lähes pohjois-eteläsuunnassa alueen länsi reunassa n. 5 - 10 m pellon reunasta itään ja Koskuenojan vanhasta uomasta n. 25 m etelään.

Röykkiöt ovat n. 1,5 x 1,5 m kooltaan, epäsäännöllisen muotoisia, paitsi suurin röykkiöistä (1,80 - 2,10 m) oli lähes suorakaiteen muotoinen. Röykkiöiden korkeus oli n. 0,30 m. Kivien koko vaihteli 0,10 - 0,30 m välillä. Hakamaassa oli räjäytettyjen kivien, joissa muutamissa käsiporan jälkiä, kappaleita.

Etelämpänä olevassa metsittyneessä hakamaassa (10b) oli sen länsiosassa aivan pellon reunassa kaksi epämääräistä nurmettunutta röykkiötä, joista toinen oli 1,1 m läpimitaltaan ja n. 0,3m korkea ja toinen oli n. 0,70 m läpimitaltaan ja matala (n. 0.10 m korkea). Hakamaassa oli useita matalia raivausröykkiöitä.

Hakamaata lännestä reunustava pelto oli kynnetty. Peltoalueelta, joka oli hiekkapitoinen, ei löytynyt värjäytynyttä maata eikä esineitä.

10.Koordinaatit: x 6812,26 y 3848,44 z 92.5 - 95 mmpy

10 b. Koordinaatit: x 6812,16 y 3848,38 z 97,5

Tila: Anttila Rno 21 om.: M. Kemppi

11. Mäntymäki, hiekkakuoppa

Epävarma kivikautinen asuinpaikka?, kaskeamisjäännös ?

Alue sijaitsee n. 380 m Kalkkisten tien ja Rantatien risteyksestä itään sekä Nuoramoisjärven nykyistä rantalinjasta n. 850 m itään ja muinaisrantalinjasta (n. 90 mmpy) n. 400 m päässä.

Hiekkakuoppa -aluetta, josta turvekerros on länsiosasta koneellisesti kuorittu pois. Alue on länteenpäin viettävää hiekkarinnettä.

Alueella havaittiin ison hiekkakuopan länsireunassa olevassa seinämässä ohut nokinen ja hiilenkappaleiden värjäämä humuspitoinen nauhamainen kerros, jossa näkyvissä yksittäisiä pieniä kvartsin kappaleita, joista kaksi n. 0,04 m läpimitaltaan ja siruja. Nauhamainen kerros oli 12,5 m pitkä ja paksuudeltaan 0,03- 0,08 m paksuinen, paikoittain nauha oli voimakkaasti noen ja hiilen värjäämä. Kerros sijaitsi n. 0,05-0,10 m hiekan sisällä kuoritusta pinnasta.

Kerroksessa ei näkynyt jälkiä liesirakenteesta, eikä palaneista kivistä. Kvartsikappaleissa ei näkynyt työstämisen jälki, vaan ne ovat todennäköisesti luonnon voimien irroittamia.

Alue ollut 1700-luvulla ja 1800-luvun alkupuolella kaskialuetta, joten on mahdollista, että värjäytynyt kerros liittyy alueen kaskeamiseen.

Hiekkakuoppa on käytössä ja värjäytynyt alue on tuhoutunut kesän 1997 aikana.

Koekuopitettu, 3 kpl (nrot 29-31).

Koordinaatit: x 6812,58 y 3848,36 z 107,5 - 110 m.

Tila: Eskolan tila Rno 4:34, om.: V. Virtasen perilliset

12. Nordenlund, Koskuenmäen eteläpuolinen kuusimetsikkö

Raivausröykkiöitä, 2 kpl

Alue sijaitsee Koskuenmäen etelärinteessä olevasta rautakautisesta röykkiöstä n. 150 m etelälounaaseen, istutetun kuusimetsikön länsireunassa noin 15 m pellonreunasta itään.

Alueella kaksi raivausröykkiötä, molemmat läpimitaltaan n. 1,5 m ja korkeudeltaan n. 0,30 m. Röykkiöt sijaitsevat pienen kivisen harjanteen länsipuolella.

V. 1837 kartan mukaan alue on ollut niityn ja pellon välistä raja-aluetta.

Alue on aikaisemmin ollut viljeltyä aluetta ja nykyisin se on istutettua kuusimetsikköä.

Koordinaatit: x 6812 24 y 3848 04 z 87,5 mmpy

Tila: Nordenlund 6:629, om.: O. Silén

13. Käyrälahti, Korteranta

Mahdollinen asuinpaikka, uhrikivi, tuhoutuneita epämääräisiä rökkiöitä

Nurmettuneella hakamaalla tilan päärakennuksesta n. 35 m eteläkaakkoon sijaitsee matala uhrikivi, jossa 7 kuppia. Uhrikiven vieressä korkeuskiintopiste 86,3 mmpy . Alue on ollut myöhäisesihistoriallisella ajalla vedenpinnan yläpuolella, muodostaen noin 150 m leveän ja n. 550 m kokoisen alueen, joka on ollut 85 metrin yläpuolella. Tällä alueella on voinut olla asuinpaikka ja kalmisto myöhäisesihistoriallisella ajalla.

Alueen lähistöllä metsikössä ollut useita epämääräisiä rökkiöitä. Rökkiöt ovat raivaustöiden yhteydessä hävinneet 1940- ja 50-luvuilla.

Rökkiöt saattavat liittyä alueella aikaisemmin olleeseen torppa-asutukseen, ne saattavat liittyä erityisesti 1800-luvulla tapahtuneeseen pellonraivaukseen. Niistä osa on saattanut liittyä alueella mahdollisesti myöhäisesihistoriallisella ajalla olleeseen asutukseen.

Alue on nykyisin raivattu lähes täysin viljelykäyttöön. Raivaus on tapahtunut osin 1800-luvun ja 1900-luvun alussa ja osin toisen maailmansodan jälkeiseen asutustoimintaan liittyvänä raivauksena.

Alue on peltomaana.

Koordinaatit: x 6812 84 y 3439 84 z n. 86 mmpy

Tila: Korteranta Rn:o 6:216, om.: L. Peltonen

Ravioskorpi

Ravioskorven alueelta tunnetaan kaksi varmaa kivikautista asuinpaikka. Aikaisemmassa inventoinnissa ja tutkimuksissa (Koivunen 1965, 1966) olleet paikat tarkastettiin. Niistä löytyi vain yksittäisiä hiilen-kappaleita. Alueella olleet hiekkakuopat ja korkeuskäyrinen mukaan potentiaaliset asuinpaikka-alueet tarkastettiin. Ne eivät kuitenkaan antaneet tulosta. Muutama Kuninkaankartaston mukaan alueelle olleen torpan paikka tarkastettiin mm. aivan Ravioskorven eteläosassa Hallamaanharjuntien ja Tuulasmaantien risteysalueen lounaispuolella. Tämän risteysalueen pohjoispuolella ollut jatkosodan aikana venäläisten sotavankien leirialue, jonka parakkirakenteista hajanaisia kivijalkoja jäljellä.

Lahdenpohja

Lahdenpohjan alueelta ei tunneta muinaisjäänneksiä. Alueella olevat hiekkakuopat tarkastettiin, jotta mahdolliset kivikautiset asuinpaikat voitaisiin niiden reunoilla todeta. Mitään jäänteitä tällaisista asuinpaikoista ei tavattu. Myös korkeuskäyrien perusteella potentiaaliset asuinpaikka-alueet tarkastettiin, mutta mitään asuinpaikkoihin viittaavaa ei havaittu.

Raivaus- ja viljelysrökkiöt

Nuoramoisten kylän alueella on useita raivausrökkiöitä, jotka liittyvät peltoviljelyyn tai muuhun raivaustoimintaan arkontamisen tai maatöiden yhteydessä. Siellä täällä on metsässä pieniä matalia kivikasvoja, jotka ovat ilmeisesti kaskeamiseen liittyviä rökkiöitä eli kaskiraunioita.

Nuoramoisten kylän itäosa, erityisesti Onkiniemen alue, on ollut aina 1800-luvun toiselle puoliskolle aluetta, jossa kaskiviljely on ilmeisesti ollut tärkein viljely muoto (Juvelius 1927, Kulha 1973).

(esim kartta 1827/32 laajat kaskimaat, joskin osin heikonlaatuisia, pieniä peltopinta-aloja, pieniä niittyjä.

8. Koetutkimus

Koetutkimus keskittyi Nuoramoisten kylän Nuoramoisten alueelle kahdesta syystä. Alueelta tunnettiin jo aikaisemmin uhrikiviä ja inventoinnin aikana löytyi useita historiallisen ajan jäänteitä.

Kenttätutkimusten yhteydessä avattiin yhteensä 32 yhden neliömetrin kokoista koekuoppaa yhteensä kahdeksassa eri kohteessa. Mikäli samalla paikalla avattiin useampia koekuoppia, ne avattiin 10 metrin välein, ja välejä tihennettiin tarpeen vaatiessa tai koekuoppaa laajennettiin lisäneliömetrillä, mikäli jo avatun koekuopan jossakin reunassa oli merkkejä asutuksesta tai muusta toiminnasta, joka viittaisi historiallisen ajan tai sitä vanhemman ajan toimintaan. Kaikki koekuopat kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka, eli siellä ei enään näkynyt jälkiä ihmisen toiminnasta. Tutkimisen jälkeen koekuopat täytettiin ja peitettiin.

Koeruudut avattiin seuraaville alueilla. Uuden-Olkkolan Humalapeltoon 2 kpl (nr 1), Uuden-Olkkolan Sikolätnlammenaholle ja Riihihakaan 3 kpl (nr 2), Laitiomäelle, Kivisenojantien ja Kukkaniityntien risteysken länsipuolella olevaan hakamaahan 5 kpl (nr 3) Nordenlundin vanha hevoshaka (3 kpl), Nordenlund, Koskuenojan alueen kalmistoalueelle (4 kpl) ja Koskuenojan peltoalueelle (7 kpl), Laitiomäelle, Kivisentienojan ja Kukkaniityn risteysken, länsipuolella olevaan hakamaahan (5 kpl), Vanhan Olkkolan vanhaan paikkaan (4 kpl), Mäntymäen alueella olevan hiekkakuopan länsireunan alueelle (3 kpl), Kartta Nr 7.

1. Uusi-Olkkola, Humalapelto

Alue sijaitsi n. 60 m päärakennuksesta lounaaseen olevalla Humalapelton alueella. Aluetta rajaa koillisessa kiviaita. Kiviaidasta noin 10 m koilliseen sijaitsi etelä - pohjoissuunnassa oleva rakennuksen pohja, jossa oli uuniraunio. Rakennuksen sisälle, uunirauniosta noin 4 m luoteeseen ja 9 m kiviaidan portista etelä-lounaaseen (uuniraunion ja rakennuksen kaakkoiskulmassa olevan kellarikuopan välille) avattiin koeruutu nr 24. Noin 0,10 m paksuisen turpeen alta noen ja yksittäisen hiilenkappaleiden värjäämä kerros, josta löytyi raudanpaloja ja rautanauloja. Tästä ruudusta 10 m länteen avattiin koeruutu nr 25. Noin 0,05 m paksuisen turpeen alta tuli moreeni, Ruudusta ei tullut löytöjä. Rakennuksen pohja je se lähiympäristöä tutkittiin koekuopituksen yhteydessä metallipaljastimella (Pentti Martikainen avustuksella). Alueelta löytyi ruotsalaisia kuparirahoja 1710- ja 1720-luvuilta, muut metallilöydöt ovat 1800-luvun jälkipuoliskolta (osa mm. venäläisiä metalliesineitä) tai sitä nuorempia. Alueelta löytyi myös liitupiipunvarren kappale.

Koordinaatit: x 6814,53 y 3438,38 z 92 mmpy
Tila: Uusi-Olkkola Rno 12:249 om. J.-P. Schildt

2. Uusi-Olkkola, Sikolätnlammenaho (2a) ja Riihihaka (2b)

Alue sijaitsi Kalkisten tien varrella kolmella (pohjois-) koillis-lounais suunnassa kulkevalla harjanteella. Pohjoisimmalle Sikolätnlammenaholle (2a)avattiin harjaanteen laelle n. 50m Kalkisten tiestä länteen kaksi koekuoppaa. Toinen kaivettiin kahden ison röykkiön (2,5 m/3 m) väliin yksi koekuoppa (nr 26) ja toisen eteläpuolelle koekuoppa (nr 27), jotta voitaisiin todeta onko näiden isojen röykkiöiden ympärillä havaittavissa jäänteitä. Molemmat koekuopat olivat löydöttömiä.

Tästä noin 50 m etelään olevan Riihihaan laelle avattiin yksi koekuoppa (nr 28), mutta se oli löydötön.

Alue on hakamaana.

Koordinaatit: x 6814 36 y 3438 52 z n. 92,5 m.
Tila: Uusi-Olkkola Rno 12:249 om. J.-P. Schildt

3. Veikkolan Laitiomäki

Laitiomäen alue sijaitsee nykyisen Kivisenojan ja Laitiomäentien risteyskestä välittömästi länteen olevan harjanteen länsiosassa olevalla laidunmaalla.

Tiestä n. 10 m olevan suorakaiteen muotoisen itä- länsisuunnassa olevan 10/12 x 10 x 7 m kokaisen talonpohjan sisälle ja välittömästi sen ulkopuolelle tehtiin viisi koekuoppaa, n:rot 15 - 19. Näistä kolme sijaitsi talon sisällä ja kaksi ulkopuolella, etelässä ja pohjoisessa olevien oviaukkojen kohdalla.

Koekuoppa 15 kaivettiin 0,75 m rakennuksen kaakkoisosassa olevan uuniraunion pohjoispuolelle. Ohuen turpeen alta paljastui vahva nokinen ja hiilinen palokerros, jossa palaneita kiviä. Palokerros oli n. 0,10 m paksu. Koekuopasta löytyi palanutta lasimassaa ja palanutta savea. Palaneet kivet mahdollisesti peräisin sorteesta uunirauniosta.

Nr 16 avattiin nr 15 n. 3,5 m länteen oviaukon kohdalle. Nr 16 oli juuri oven sisäpuolella. Turpeen alta paljastui palokerros, joka oli n 0,05 m paksu ja kivetty lattia. Tästä ruudusta löytyi punasavikeramiikkaa ja tulusraudan katkelma.

Koekuoppa nr 19 avattiin rakennuksen eteläpuolelle n. 2 m uunirauniosta lounaaseen, aivan rakennuksen ulkopuolelle.

Turpeen alla oli ohut nokinen kerros. Ei löytöjä.

Koekuoppa 17 kaivettiin kaksi m nr 15 pohjoiseen eli tässä osassa olleeseen huoneeseen. Ohuen turpeen alta paljastui 0,03 -0,05 m paksu noen ja hiilen sekainen palokerros.

Koekuoppa 18 kaivettiin nr 17:sta 4 m pohjoiseen. Koekuoppa kaivettiin talon oviaukon kohdalla sen ulkopuolella, turpeen alta paljastui samanlainen palokerros kuin nr 17:sta.

Löydöt: punasavikeramiikkaa; astian nuppi, tulusraudan katkelma, rautanauvoja.

Koordinaatit: x 6813 70 y 3483 95 z 95 - 97,5 mmpy

Tila: Veikkola 26 om. Hämmäläinen

4. Vanha-Olkkolan Vanha paikka

Paikka sijaitsee pienen kukkulamaisen harjanteen kaakkoisosassa, n. 17 x 9 m itä-länsi suunnassa. Itäosassa länteenpäin 3 x 5 m suuri kuisti.

Koekuopat kaivettiin pohjoisesta etelään, Nr 20 sijaitsi n. 50 m Vanhanpaikan ojan sillasta etelälounaaseen. nr 21 ja 22 sijaitsivat 10 metrin välein. Nämä koekuopat sijoitettiin Vanhan paikan rakennusjäänteiden eteläpuolelle, oletetulle piha-alueella. Aluetta oli kuitenkin 1900-luvulla tasattu ja sinne oli tuotu soraan, koekuopat nr 20 ja 21 olivat löydöttömiä.

Koekuoppa nr 22 sijaitsi aivan rakennuksen lounaiskulmassa olevan erkkerirakelman ulkopuolella. Noin 0,20 m paksun turpeen alta paljastui n. 0,05 -0,07 m paksu palokerros, jossa oli runsaasti palanutta ikkunalasia, ikkunaheloja ja nauvoja. Ilmeisesti rakennuksen palaessa 1800-luvun jälkipuoliskolla, tämän osan lasinen seinä, ehkä lasitettu kuisti, oli sortunut ulospäin. Kaikki esinelöydöt tulivat palokerroksesta.

Koeruutu nr 23 kaivettiin nr 22 viisi metriä itään, eli rakennuksen sisään, se osui ilmeisesti seinä ja lattian yhtynäkohtaan, sillä n 0,20 m paksun turpeen alta paljastui hiiltyneitä laudankappaleita, joiden toinenpinta oli silattu savella. Huoneen puoleinen pinta oli silattu savella ja sen pinta maalattu vaalealla värillä, jonka päälle oli maalattu eri väreillä koristekuvioita. Kaikki rautaesineet vaikuttivat käsintehdyiltä.

Löydöt: palanutta ikkuna lasia, rautaisia ikkunaheloja, palanutta lattia/seinä savitiivistettä, joka toiselta pinnalta maalattu ja jonka toisella puolella puunpainaumien jälkiä.

Alue on hakamaata.

Koordinaatit: x 6813, 44 y 3438, 84 z n. 95 mmpy

Tila: 12:295, omistaa. K. Mäki

5. Nordenlund, Vanha hevoshaka

Vanha hevoshaka sijaitsee noin 150 m Nuoramoisten koulusta etelään ja noin 200-250 m Nordenlundin kartanosta

Aluetta rajaa pohjoissa tie, idässä pelto ja lännessä kivikkoinen ja kosteahko metsikköalue. Alueen koillisosasta tunnetaan uhrikivi. Alueella on muutama röykkiö, jotka ilmeisesti ovat myöhäisesihistoriallisia, raivausröykkiöitä, rakennuksen pohja, jossa uuniraunio.

Alueelle avattiin koeruudut 1 - 3. Koeruutu 1 oli pohjoisin (25 m tiestä etelään) ja nro:t 2 ja 3 avattiin tästä 10 m välein etelään. Turve oli 0,05 - 0,10 m paksuista.

Koeruuduista tuli historiallisen asutuksen jäänteitä. Nr 1 löytyi palanutta lasia, palnutta savea ja ruostuneita raudanpakkaleita. Nr 2 löytyi palaneen salvotun rakennuksen nurkka. Nurkka näkyi selvänä tummenpana noen ja hiilen värjäämänä suorakulman muotoisena juovana hiekassa. Hiekka juovan ympärillä oli palanut n. 0,10 m kumpaankin suuntaan.

Koeruutu oli harjanteen laella olevan rakennuksen nurkka, n. 1,4 m uunirauniosta kaakkoon. Maanpinnalle ei näkynyt kohoumaa tai kiviä, jotka olisivat ilmaisseet nurkan sijainnin.

Nr 3 kaivettiin nr 2:sta 10 m etelään, nr 3 oli löydötön.

Alue on nykyisin hakamaana.

Tila: Nordenlund Rno 6:629, Tikka 1:49 om. O. Silén

Koordinaatit: x 6812 y 3438 z n. 98

6. Nordenlund, Koskuenoja, peltoalue,

Peltoalue sijaitsi kalmistoalueesta noin 50 - 70 m itään. Tutkittava peltoalue rajattiin lännessä olevan tien ja idässä pellon poikki kulkevan voimalinjan väliselle alueelle. Alueen länsireunaan avattiin koeruudut nro:t 4 - 6, 11 - 14, näistä itään oleva alue pintapoisuuteen.

Koeruudut 4 - 6 avattiin noin 50 m uhrikivestä itään olevalle peltoalueelle. Koeruutu nr 4 avattiin noin 10 tiestä itään ja noin 5 m kaakkoon pellon reunassa olevasta siirtolohkareesta.

Koeruudut nr 5 ja nr 6 avattiin nr 4:stä 10m ja 20 m kaakkoon juurikaspellon ja kylvetyn pellon väliselle reuna-alueelle.

Kaikista koeruuduista tuli noin 0,15 - 0,20 m multakerroksen alta hieno hiekka.

Raskaan vetoauran todettiin kulkeneen noin 0,02 - 0,05 m syvyydeltä hiekassa.

Koeruuduista ei tullut löytöjä.

Koeruudut kaivettiin osin SV-NO kulkevasta tiestä noin 10 - 15 m itään (nrot 4 - 6) ja osin pellon ja kesantopellon väliselle alueella (nrot 11 -14).

Tehokkaan traktorivetoisen auran käyttö on sekoittanut ruokamullan alla olevan hiekkamaan ja tuhonnut alueella mahdollisesti olevat jäännökset. Esinelöydöt multakerroksen pinnalta.

Koordinaatit: x 6812 34 - 6812 56 y 3438 20 - 3438 26 z n. 92,5 mmpy

Tila: Nordenlund Rno 6:529 Om. O. Silén

7. Nordenlund, Koskuenmäki, kalmistoalue (?)

Koskuenojan kalmistoalueelle, Koskuenmäelle, avattiin neljä koeruutua (kr 7,8,9) joista yksi (kr 7) oli kahden neliömetrin kokoinen. Koeruudut avattiin pohjois-eteläsuunnassa harjanteen länsireunan ja uhrikiven (Koskuenmäki 2) välisellä alueella. Koeruutu nr 7 avattiin pienen kuopanteen lounaisreunalle noin 8.5 m uhrikivestä länteen, kr nr 8 ja 9 avattiin 10 m välein nr 7 pohjoiseen.

Koeruutu 7 osoittautui mielenkiitoiseksi ja sitä laajennettiin yhdellä lisäruudulla kohti itää. Tutkituista ruuduista tuli muutama kvartsin kappale, sisäpinnalta lasitettua punasavikeramiikkaa ja rauta-fragmentteja, lähinnä pajassa tehtyjen naulojen kappaleita.

Tutkittu kaksi ruutua osoittivat, että kuoppaan ei ollut esihistoriallinen ja liittyi historiallisen ajan, ilmeisesti 1800-luvun toimintaan alueella. Ruuduista nr 8 ja 9 ei tullut löytöjä.

Tämän lisäksi avattiin yksi koeruutu (kr 10) rautakautisen hautaröykkiön lounaispuolelta viisi metri röykkiön lounaisreunasta. Noin 0,05 m paksun turpeen alta tuli esiin kivensekaista multaa. Ruudusta löytyi resentejä löytöjä, m.m. nappeja.

Koskuenmäki on hakamaata.

Aikaisempi maininta: Huurre, 1971 ja 1973.

Koordinaatit. x 6812,95 - 6813,12 y 3483,45 y n. 90 - 92,5 m. Koeruutu 10 x 6812 42 y 3438 35 z n. 87,5 mmpy.

Tila: Nordenlund 6:629, omistaja: O. Silén

8. Mäntymäki, hiekkakuoppa-alue

Löydetyn noen ja hiilen sekaisen nauhamisenkerroksen sisältävään hiekkakuopan eteläseinämästä suoraan länteen tehtiin 10 metrin välein kolme koekuoppaa (nr 29-31). Vain koekuopasta, joka oli lähimpänä hiekkakuopan länsireunamaa, löytyi sama nauhamaisen kerros. Se oli samanluonteinen kuin inventoinnin yhteydessä havaittu noen ja hiilenvärjäämä humuspitoinen kerros. Muista koekuopista ei tullut kerrokseen viittaavia havaintoja. Kaikki koekuopat olivat löydöttömiä. Maaperä oli hienoa hiekkaa.

Koordinaatit: x 6811,55 y 3438,36 z 107,5 mmpy

tila: Peltolan tila, R:no 4:34 omist. Valto Virtasen perilliset

9. Tiet, sillat, talvitiet torpat, myllyt ja mäkituvat

Tiet

Nuoramoisten kylän alueella on kartta-aineiston perusteella jo ainakin 1700-luvun alkupuolella ollut kärrypolku ja kulku-uria. Ne kulkevat kyläalueen halki noudattaen alueen topografiaa. Osa näistä kulku-urista voi olla samalla paikalla kuin v. 1837 kartassa oleva tie. Mm. Tikan ja Nordenlundin välinen peltojen poikki kulkeva tie on voinut olla pohjana myöhemmälle tielle. Nordenlundista lähtee kulku-ura lounaaseen kohti Koskuenmäen aluetta, jossa se haarautuu Nuoramoisjärven ja etelän suuntaan.

Vanhimmat tie ovat syntyneet liikkumisen ja liikenteen aihettaman kulumisena ja ne ovat jatkuvan liikkumisen ansiosta pysyneet avoimina ja maastoon on syntynyt kulku-uria. Urien kulkemista maastossa on säädellyt maaston topografia. Joistakin urista on vähitellen syntynyt kärrypolkuja ja vähitellen teitä.

Tiellä pitää olla ainakin seuraavia tekijöitä; tien on oltava pysyvä kulkureitti kahden pisteen välillä ja sitä käyttää useampi kuin yksi asutusyksikkö/talo, tien on oltava joko kokonaan tai osittain rakennettu (esim. sillat, pohjustus) ja tien oikeudellisen aseman pitää olla järjestetty (Masonen 1996).

Nuoramoisten kylän alueella tällaisia teitä on kaksi. Toinen on Sysmästä Tainionjoen sillan kautta Onkiniemeen ja sieltä edelleen Lusiin ja Heinolaan kulkeva maantie, se on merkittynä v. 1754 ja 1823 oleviin karttoihin (Kuninkaan kartasto ja Isojakokartta).

Toinen tie on Vältinmäen tienristeyksestä etelään kulkeva Kalkisten tie. Se on mukana Kuninkaan kartaston kartoissa (n:rot 253,242), jotka ovat 1700-luvun viimeisiltä vuosikymmeniltä. Se on merkittynä v. 1837 isojakokarttaan ja siitä on myös tieosuuspöytäkirja v. 1855, jossa mainitaan Vältinmäen ja Nuoramoisten omistusten etelärajan väliset tieosuudet, sillat jne.

Vuoden 1855 tieosuuskartan mukaan Vältinmäen kievarista etelään lähtevä Kalkisten tien kokonaispituus on ollut 19853 kyynärää eli n. 11 800 metriä. Tästä Nuoramoisten osuus on 4853 kyynärää eli n. 2900 metriä alkaen keskikievarista, nyk. Välttimäentien ja käytöstä jääneen Kivisenojan tiehen vievän maantien risteyksestä, jatkuen nykyisen Iso-Pakkaselan tienoille, Kartta Nr 8.

Kartta on Fältinmäen keskikievarissa marraskuussa 1855 tehdyn teosuuspöytäkirjan selventävä liite, pöytäkirja on liitteenä raportissa (Liite 1).

Tämä tie ollut käytössä aina 1960-luvulle asti ja tiestä on vieläkin jäljellä käytössä olevia osia. Nykyiset Virtatie, Välttimäentie, Kivisenojantie, Laitiomäentien, Kukkaniihtyntien alkuosa Kantolaan asti, Nordenlundin tie, sekä käytöstä poistettuja mutta jäljellä olevat osat mm. Välttimäentietä etelään lähtevä osuus, joka yhtyy Kivisenojantien pohjoisosaan sekä yksittäisiä lyhyitä teosuusia siellä täällä.

Tiellä on ikää vähintäänkin 200 vuotta ja sen jäljellä olevat osat ovat hyvin säilyneet ja luonteenomainen osa Nuoramoisten alueen nykyistä maisemaa.

Sysmästä Onkiniemen kautta Lusiin kulkeva tie mukana v. 1754 rajariitakartassa ja suuressa Kuninkaan kartaston karttalehdillä n:rot 253, 254 ja 243. Kartat voidaan ajoittaa 1700-luvun loppuun ja 1800-luvun alkuvuosiin. Uurajärven koillispuolella olevasta Unajan tilan (Unaja hemman) alueen kautta maantie kulkee Onkiniemen kylän eteläkaakoon. Tämä tie on merkittynä myös vuodelta 1833 olevassa isojakokartassa ja se kulkee samaa reittiä kuin Kuninkaan kartaston karttalehdillä. Peruskartassa 3121 08 Kalho on tämä sama tie vielä pääosin jäljellä ja käytössä. Jäljellä oleva osuus lähtee Hakalanlammin itäpuolelta eteläkaakoon kohti Uurajärven pohjoisrantaa ja Unajaa ja tästä kohti Sääksjärveä (nyk. Unajantie). Täällä uusi tie katkaisee vanhan tien, joka taas jatkuu uuden tien itäpuolella Pirttiniemen kohdalla ja kulkee kiemurrellen Onkiniemen kylän halki ja ja ylittää uuden maantien vähän Pirttilammen ja Isomäkärin välisen alueen pohjoispuolella (nyk. Onkiniementie). Tästä tie jatkuu kohti etelää. Vanha maantie on vielä pääosin liikennöitävässä kunnossa. Tällä vanhalla maantiellä on ikää noin 240 vuotta.

Jäljellä olevat teosuudet antavat hyvän kuvan vanhoista maantiestä kulkien maaston muotoa noudattaen halki Onkiniemen alueen, Kartta Nr 9.

Sillat

Nuoramoisten alueella on ollut silta jo 1600-luvulta lähtien. Se on Tainionvirran/Maatiaisjoen yli kulkeva silta. Siitä on ensimmäinen kirjallinen maininta v. 1673, se liittyy sillan ylläpitoa koskeviin kysymyksiin. Tämä silta on ollut ainakin 1600-luvun loppupuolelta aina 1900-luvun puoliväliin asti eräs Sysmän merkittävimpiä ja suurimpia siltoja. Nuoramoisten alueella on ollut pienempiä siltoja, jotka ovat kulkeneet purojen ylitse. Siltoja on mukana kaikissa kartoissa 1750-luvulta lähtien

Tainionjoen (Maatiaisjoen) silta on mm. merkittynä 1700-luvun puolivälistä olevassa Tainiovirran koskikartassa (Maatiascosket), jossa silta kulkee kartassa mukaan kosken nr 9:n yli.

Vuoden 1855 teosuuskartassa mainitaan Vältinmäeltä Kalkkiseen kulkevalla maantiellä Nuoramoisten kohdalla neljä pientä siltaa. Karttaan liittyvässä selitelmässä nämä sillat on mainittu 4 kyynärän eli 2,4 m pituisina. Pohjoisimpana on Kivisenoja silta, seuraavana Vanhan paikan läheisyydessä oleva Olkkola silta / pieni silta, joka kulkee nykyisen Vanhanpaikanojan yli ja siitä hieman etelämpään on sijainnut Nahkaroukunsilta. Neljäs silta, Urjanojan silta, on ilmeisesti Koskuenojan yli kulkeva silta (kartta nr 8).

Onkiniemen alueella on myös ollut ainakin kaksi pienempää siltaa. Sääksjärveen laskevan Onkijärvestä laskevan puron yli ja Onkiniemen kylän eteläpuolella Onkijärven ja Iso-Mäkärin välisen Tokeenjoen yli kulkenut silta. Molemmat on mukana v. 1833 isojakokartassa ja Tokeenjoen yli kulkeva silta on v. 1745 kartassa (ks kartta nr 9).

Talvitiet

Talviteitä on ollut useita, osa niistä on kulkenut talvisin järvien yli ja osa on noudattanut sopivia laaksomaisia maastoalueita, jotka usein soina tai kosteikkoina eivät ole voineet kesäisin olla käytössä, mm. Nuoramoisjärven yli on kulkenut talviteitä. Nykyisen Nuoramoisten alueella on vain yhteen karttaan merkitty erikseen talvitie. Vuodelta 1754 oleva Nuoramoisten kylän ja Onkiniemen kylän Kuoppamäen rajariitaa koskevaan karttaan (C11 7/3) on merkitty talvitie (wintterväg), joka lähtee Korpjärven pohjois-koillisessa kulmassa olevan lahden pohjukasta koilliseen kohti Onkiniemeä. Mahdollisesti myös sitä hieman etelämpänä on merkittynä mahdollinen talvitie. Se lähtee Korpjärven ja Ylimmäisen välisestä purosta ja kulkee koilliseen pienten harjanteiden varsilla olevalla korpialueella. Maastosta päätellen molemmat tiet ovat olleet lähinnä talvikäytössä sillä kesäisin reitit ovat olleet varsin kosteita maastosta johtuen.

Torpat

Torppia on Nuoramoisten alueella ollut useita. 1500-luvulla niistä ei ole mainintaa. Ensimmäiset torpat Nuoramoisten alueella mainitaan v. 1624, jolloin niitä oli kaksi kappaletta, 1600-luvun lopulla niitä oli edelleen kaksi. 1700-luvun alussa Nuoramoisten alue laajenee ja sinne syntyy ratsutiloja. Torppien määrää alkaa kasvaa. Ensimmäiset karttaa merkittyt torpat ovat v. 1729/1745 kartassa ja seuraavan kerran torppia on merkitty 1700-luvun lopulta olevaan Kuninkaan kartaston Nuoramoista ja Onkiniemeä koskeviin karttalehtiin (nrot 242,243, 253 ja 254). Saatavilla olevien tietojen mukaan vuonna 1771 Nuoramoisissa oli 26 torppaa, v. 1820 jo 90 kappaletta ja kolmekymmentä vuotta myöhemmin (v.1850) niiden määrä oli hieman laskennut luvun ollessa 83 kpl. Onkiniemen vastaavat luvut ovat v. 1771 8 kpl, v. 1820 14 kpl ja v. 1850 vain neljä kappaletta.

Torppien määrä oli suurimmillaan Nuoramoisten ja Onkiniemen alueella v. 1820 jolloin niitä oli 104 kappaletta. Täten torpat ovat Nuoramoisten kylän historiallisen ajan jäänteistä lukumäärältään suurin ryhmä, kuten myös koko silloisen Suur-Sysmän suurin jäänneryhmä, 1800-luvun alussa torppia oli yli 1000 kappaletta (Juvelius 1927, Wahl 1997).

Myllyt

Nuoramoisten alueella on ollut muutamia myllyjä, joista ensimmäisestä on maininta 1630-luvulta olevasta virtamyllystä (Juvelius 1927). 1700-luvun puolivälistä on koko Tainionvirtaa koskeva kartassa, jossa kaikki Tainionvirran kymmenen koskea on luetteloitu. Tässä kartassa mainitaan koski numero 9:n kohdalla kolme virtamyllyä. Tämä koskialue sijaitsee molemmin puolin Tainionvirran yli kulkevaa siltaa. Näistä kaksi on sillan koillispuolella molemminpuolin jokea ja kolmas sillan länsipuolella joen etelärannalla. Joen etelärannalle on merkitty kolme torppaa, joista yksi on ollut myllärin (mölnare) torppa. V. 1855 kartassa (nr 8) on maininta yhdestä tien lähellä olevasta virtamyllystä (Olkkola qvarn), se on mahdollisesti sama mylly, tai samalla paikalla oleva virtamylly kuin 1700-luvun puolivälin kartassa (Juvelius 1927).

Mäkituvat

Mäkituvista on vähän tietoa. Niissä asuneet muodostivat maaseudulla marginaaliryhmän, joka sai asuakseen taloudelliset reuna-alueet, jotka eivät kelvanneet torppien maiksi.

Nuoramoisjärven itäpuolella Möyrylänmäen alueella länsirinteessä, alueella olevasta sorakuopasta luoteeseen on jäännös 1900-luvun (1920/30-luku) alkupuolen mäkituvasta. Alue sijaitsee n. 600 m nyk. Kukkolanmäen ja Kalkkisten tien risteyksestä itäkaakkoon olevassa rinteessä metsän keskellä (x 6810 14, y 3438 30, z 105 m. Rnr 1:49). Se on ollut tilapäisasutus vaikka rakennuksella on sementtinen sokkeli. Sen länsipuolella on ilmeisesti ollut pieni karjasuoja ja lähistöllä on ollut ilmeisesti pieni pelto, joka erottuu metsässä suorakaiteen muotoisena alueena.

Tiedot mäkituvista ovat yleensä hatarat ja perustuu pitkälti muistitietoon.

10. Maiseman muutoksesta Nuoramoisten kylässä

Kyläalueen maisema muuttuu jatkuvasti. Vanhojen ja uusien karttojen avulla voidaan muutokset havaita, Kartta-aineistoa voidaan käyttää useiden eri tekijöiden tarkasteluun. Kuinka peltoalat ovat muuttuneet, vuoroviljelyjärjestys, ovatko pellot sijainneet samalla paikalla eriaikoina, missä ovat olleet vasikkahaat, kaalimaat, puutarhat jne. Onko tilan päärakennus ja muut rakennukset pysyneet samoilla paikoilla, vai ovatko ne siirretty eri paikkoihin, torppien sijainti. Myös maantiet ja kulku-urat ovat merkitty karttoihin.

Maiseman muutokselle on useita eri tekijöitä. Eräs merkittävä tekijä on luonnossa tapahtuvat muutokset (lämpötilan, vedenpinnan, kasvusto muutokset). Jääkauden jälkeinen aika muovasi luonnonmaisemaa ja vedenpinnan muutokset, erityisesti vedenpinnan lasku on muuttanut maisemaa voimakkaasti.

Ihmisen fyysinen vaikutus on eräs suuria maiseman muutokseen vaikuttavia tekijöitä, ihminen on vaikuttanut luontoon pääasiassa maanviljelykseen liittyvillä tekijöillä. Eli metsäalueita kaskeamalla, raivaamalla peltoalueita, kuivaamalla soita, karjaa laidutamalla, rakentamalla teitä, säätelemällä järvien vedenpintaa ja tuomalla uusia, aikaisemmin alueella tuntemattomia, hyötykasveja ja rikkaruohoja.

Myös alueella tapahtuva aktiivinen laiduntaminen niin hakamaalla kuin metsissä vaikuttaa suuresti maisemaan. Laidunmaat ja metsälaitumet pysyvät avoimina. Kasvisto muuttuu ja sopeutuu laiduntavan karjan ravinnon myötä, puusto harvenee. Maa

kuluu ja tallaantuu. Laidunmailla on myös runsaasti lajikkeita, joiden elinehto on jatkuva laiduntaminen. Eri tyyppiset laitumet kuuluvat elimellisenä osana kulttuurimaisemaa (Malkamäki & Haeggström 1997), kuten Nuoramoistenkin alueella. Myös poliittiset päätökset on maisemanmuutokseen vaikuttanut tekijä. Enevässä määrässä poliittinen kiinnostus alkaa viljelyyn ja siihen liittyviin kysymyksiin 1680-luvulta lähtien, jolloin tehtiin ensimmäiset kattavat kertomukset maanviljelysoloista. Myös Nuoramoisista ja Onkiniemestä on omat kertomukset (Anttila 1986, Juvelius 1927). Tästä esimerkkinä on mm. isojako 1800-luvulla ja Nuoramoisten alueella Ravioskorven alueen raivaaminen asutuskäyttöön 1940-luvun lopulla.

Myös maatalousteknologian muutos on vaikuttanut maisemaa. Uuden tyyppisten aurojen ja maatalouskoneiden ja lopuksi maatalouden koneistuminen on voimakkaasti muovannut maisemaa.

Eräs peltoviljelyn ja maiseman muutokseen vaikuttanut tekijä on toisen maailmansodan jälkeen alkanut maatalouden koneistuminen. Se on aiheuttanut mm. aitauksen ja ojituksen muutoksen.

Näin on maisemasta muodostunut vähitellen kaikkien muutoksien mukana monikerroksinen, luonnon, ihmisen (ihmisen toiminnan), teknologian ja politiikan välisen vuorovaikutuksen muovaama maisema. Tätä maisemaa voidaan kutsua kulttuurimaisemaksi (Sporrong 1996).

Viljelysalan muutos maisemaa muuttavana tekijänä

Viljelysalalla ja sen muutoksilla on suuri merkitys maisemaan. Mikäli peltoaloja raivataan ja viljellään maisema pysyy avoimena ja peltojen jäädessä poiskäytöstä ne hiljakseen kasvavat umpeen ja maisema muuttuu metsäksi. Myös niityillä on maisemaan oma osuutensa, osa niistä on ollut peltoja tai ne otetaan peltokäyttöön. Osa pelloista on ollut kesantopeltona tai niistä aikojen kuluessa muuttuneet niityiksi.

1680-luvun maatalouskertomuksen mukaan Nuoramoisten pellot olivat hyviä, mutta kärsivät yleensä vuosittain kylmästä ja hallasta. Ympäröivät suot olivat syynä tähän. Niityt olivat pieniä ja metsäpalstat keuhkoja nummpalstoja. Onkiniemen pellot olivat kivisiä ja niityt pieniä. Molemmilla alueilla, erityisesti Onkiniemessä, kaskeamisella oli merkitystä (Juvelius 1927).

Vuoden 1745 ja vuosien 1837 (Nuoramoinen) ja 1833 (Onkiniemi) karttojen peltoalojen ja nykyisten peruskarttojen (viimeisin vuodelta 1985) esittämien peltoaloja vertaillen voidaan todeta seuraavanlaiset muutokset.

Nuoramoisten alueen ydinviljelyalueet olivat jo viljeltyjä 1700-luvun puolivälissä, 1800-luvun alkupuolella nämä alueet olivat laajentuneet (v. 1837 isojakokartta). 1900-luvun alussa olivat Nuoramoisjärven itärannan puoleiset viljelykset laajenneet siten, että lähes kaikki maanviljelykseen (silloisella tekniikalla) sopivat maat olivat jo käytössä. Vuodelta 1942 olevaan taloudelliseen karttaan (mittaukset suoritettu 1930-luvulla) voidaan havaita vain eräs merkittävä ero myöhempiin karttoihin. Siitä puuttuu luonnollisesti Ravioskorven 1940-luvun lopulla syntynyt siirtokarjalaisasutus sekä muun siirtokarjalaisen asutuksen mukanaan tuomaa peltoalan laajeneminen.

Uusimmissa peruskartoissa on jo merkitty karttoihin peltoalojen pieneneminen ja joutuminen lähinnä metsityksen kohteeksi. Peruskarttojen mittaukset on Nuoramoisten ja Onkiniemen tienoilla tehty 1960-luvun alkupuolella. Samalta ajalta on mm. Nuoramoisista ilmakekuva (v. 1963). Näistä kartoista voidaan todeta peltoalojen olleen laajimmillaan koko Nuoramoisten kylän alueella juuri 1960-luvulla, Kartta Nr 10.

Peltoalat keskittyvät Nuoramoisjärven itärannan, Lahdenpohjan alueella ja Ravioskorven alueelle. Näistä Ravioskorven alue on mielenkiintoinen alue, sillä sen suoaluetta on yritetty kuivattaa (mm. hallantorjunta) ja valjastaa viljelyskäyttöön sekä erityisesti niityksi 1700-luvun loppupuolelta lähtien, mm. turpeen polttamisella, kytämällä, ja ojituksella. Vasta vuodesta 1947 lähtien kun Ravioskorven alue raivattiin konevoimalla viljelyskäyttöön, se on ollut peltoaluetta.

Asutuspoliittinen päätös vaikutti tämän alueen muutokseen ja asutuksen syntymiseen (Ticcander 1792, Juvelius 1927, Kulha 1966).

11. PÄÄTELMÄ

Nuoramoisten kylän alue inventoitiin ja koetutkittiin kesäkuussa 1997. Sen tuloksena ilmeni, että Nuoramoisten kylän Nuoramoisten alueella on runsaasti historialliseen aikaan liittyviä muinaisjäänteitä. Ne keskittyvät pitkältä alueelle, joilta tunnetaan jo aikaisemminkin muinaisjäänneitä.

Nuoramoisten alueella Nuoramoisjärven itäpuolella Tainiovirrasta etelään on laaja alue, jossa on mahdollisia myöhäisesihistorialliseen aikaan (n. 1000-1200 jKr) liittyviä jäänteitä, uhrikiviä, sekä harjanteilla on runsaasti epämääräisiä röykkiöitä. Osa niistä voi olla myöhäisesihistorialliselta ajalta olevia röykkiöhautoja tai -kalmistoja. Samoilla alueilla on historiallisella ajalla, ilmeisesti 1600-luvulta jälkipuoliskolla tai 1700-luvun alkupuolelta lähtien ollut viljelystoimintaan liittyvää raivaus- ja asutus-toimintaa. Osa näistä epämääräisistä röykkiöistä kuuluu tähän aikakauteen tai liittyy 1700- ja 1800-luvulla syntyneeseen torppa-asutukseen.

Historiallisissa lähteissä Nuoramoinen mainitaan ensimmäisen kerran v. 1405 ja ensimmäinen talo mainitaan nimeltä v. 1515. Sekä Nuoramoisista ja Onkiniemestä verotusaineistoa 1500-luvulta lähtien ja henkikirjoitusaineisto v. 1634 lähtien. Nuoramoisten kylä on ilmeisesti muodostunut jo 1400-luvulla kyläksi, on todennäköistä, että Nuoramoisten alueella on ollut jatkuvaa asutusta myöhäisesihistorialliselta ajalta lähtien.

Historialliseen aikaan koskeva inventointi ja koetutkimus antoi Nuoramoisjärven itärannan alueesta odotettua monipuolisemman kuvan. Alueelta löytyi lähinnä 1700-luvun asutukseen liittyviä jäänteitä useasta paikasta. Mielenkiintoisimmiksi osoittautuivat Laitiomäen, Uuden-Olkkolan Humalapelion, Vanhan-Olkkolan Vanhan paikan ja Nordenlundin hevoshaan alueet.

Myöhäisesihistoriallisen ja historiallisen ajan jäänteiden päällekkäisyyttä on ainakin Uuden-Olkkolan Sikolätin-lammenahon alueella (röykkiöalue), Nordenlundin vanhassa hevoshassa (uhrikivi, röykkiöitä, rakennuksenpohja) ja Nordenlundin Koskuenojan alueella (uhrikivi, kalmisto, asuinpaikka).

Tulevan tutkimuksen kannalta Laitiomäen alue sekä Nordenlundin vanha hevoshaka ja Koskuenojan alue ovat mielenkiintoisia. Kulltuurihistoriallisesti olisi Vanhan Olkkolan Vanha paikka mielenkiintoinen.

Nuoramoisten alueella on kaksi osin hyvin säilynyttä vanhaa maantietä. Toinen näistä on Sysmästä Onkiniemen kautta Lusiin ja Jyränköön (Heinolaan) kulkeva maantie. Tiellä on ikään yli 200 vuotta ja tie on pääosin jäljellä ja aktiivisessa käytössä. Toinen Nuoramoisten alueen teistä on Vältinmäen alueelta etelään ja Kalkkisiin kulkeva tie. Tämä tie on myös pääosin jäljellä ja aktiivisessa käytössä. Kalkisten tien alkuosa kulkee Nuoramoisten avoimen viljelyseudun halki ja muodostaa oleellisen osan Nuoramoisten alueen maisemasta.

Maisemallisesti Nuoramoisten alueella on monta mielenkiintoista kohdetta. Alueella on nähtävissä maaseutumaisema kerroksisuus, jossa näkyvät niin luonnonvoimien muovaama maisema ja ihmisen toiminnan aiheuttamat muutokset maisemassa eri aikoina.

Nuoramoisten alue, Onkiniemen alue ja Ravioskorven alue. Nuoramoisten alueella on 1700-luvulta lähtien ollut avoin viljelysmaisema laidunmainen ja niittyineen. Viljelyalueet ovat laajoja ja yhtenäisiä. Kalkisten tiellä, vanha maantiellä, on kylätien leima ja sen luonteen säilyttäminen olisi kokonais-maiseman kannalta tärkeää. Onkiniemen alue on puolestaan mielenkiintoinen siksi, että siellä on edelleenkin pitkälti samantyyppinen peltoviljelysmaisema kuin 1800-luvulla. Maastosta johtuen peltoalueet ovat pieniä, vain aikaisemmin alueelle niin tavalliset kaskialueet ovat kadonneet ja ovat nykyisin metsäalueita. Kuten Nuoramoisten alueen kohdalla, on Onkiniemen alueen halki kulkevalla maantiellä ollut kylätien tehtävä. Sen säilyttäminen ainakin nykyisessä käytössä olisi alueen kannalta toivottavaa. Ravioskorven alue on Nuoramoisten alueista uusin asuinalue ja samalla sieltä tunnetaan alueen vanhimmat asuinpaikkajäännökset. Alueella on erityistä merkitystä sen takia, että se on suuri toisen maailmansodan jälkeinen asutusalue ja samalla myös vahva osoitus muualla tehdyn poliittisten päätöksen vaikutuksesta Nuoramoisten kylän maisemaan ja asutustoimintaan.

LÄHTEET

Kartat:

- Kartta 1. Yleiskartta Nuoramoisten kylän alueesta, johon merkitty arkeologiset kohteet, torpat ja vanhat maantiet. 1:100 000.
- Kartta 2. Nuoramoisjärven itärannan korkeuskäyrät 85 - 90 - 100 mmpy. 1:20 000.
- Kartta 3. Nuoramoisten alue vuoden 1729/1745 geometrisen kartan mukaan. A. Görke v.1729, E.J. Fonse v. 1745. Pohjakarttana MMLA C 11 7/1.
- Kartta 4. Nuoramoisten alue v. 1837 isojakokartan mukaan. Maanlaadut esitettyinä. Pohjakarttana on MMLA C 11 7/5-42.
- Kartta 5. Onkiniemen alue v. 1832 isojakokartan mukaan. Maanlaadut esitettyinä. S.A. Ritz, A.S.Sirelius Pohjakarttana MMLA C 11 8/6.
- Kartta 6. Nuoramoisten alueen inventointikohteet v. 1997. 1:20 000.
- Kartta 7. Nuoramoisten alueen koetutkimuskohteet v. 1997. 1:20 000.
- Kartta 8. Tieosuuskartta Nuoramoisten kylän kohdalla, Kalkisten tien kartta. KA Sto 1137/8 ad 1855.
- Kartta 9. Kartat v. 1752/54 ja 1833 koskien Onkiniemen alueen teitä (MMLA C 11 8/1-4,8/6,8/7).
- Kartta 10. Peltoaluekartta. Nuoramoisten kylän peltoalueet laajimmillaan, 1960-luku. Peltoalueet esitetty mustina alueina. Kartan peltoalueet v. 1833, 1837 isojakokarttojen, v. 1900 Nordenlundin peltokartan, v. 1910 pitäjäkartan, v. 1942 talouskartan, v. 1963 olevan ilmakuvan ja v. 1985 (perusmittaukset 1960-luvulta) peruskartan mukaan. Mittakaava 1:100 000.

Liite. 1. Nuoramoisten alueen halki Vältinmäestä etelään kulkevan Kalkisten tien tieosuuspöytäkirja. KA Sto 1137/8 ad 1855

Lyhenteet

KA = Kansallisarkisto

MMLA = Maanmittauslaitoksen arkisto

KM = Kansallismuseo

MV = Museovirasto

Painamattomat lähteet

Huurre, M. 1971. Uhrikiven tarkastus Nordenlundin kartanon mailla Sysmän Nuoramoisissa.

MV:n topografinen arkisto.

Koivunen, P. 1965. Sysmän kunnan inventointi. MV, topografinen arkisto.

Koivunen, P. 1966. Kertomus Sysmän Hallanharjun kivikautisen asuinpaikkajäännöksen kaivauksesta.

MV, topografinen arkisto

Koivunen, P. 1966. Kertomus Sysmän Ronin kivikautisen asuinpaikkajäännöksen rippeen kaivauksesta.

MV, topografinen arkisto.

Kansallisarkisto (KA)

Senaatin talous osaston AD - aktikarttaluettelo

Karta öfver vägen som från Allmänna Landsvägen vid Nuoramois gästgifveri leder till Nuoramois gamla bohly samt Kalkis rå och Werilä Kapellans bohly i Sysmä socken.

STO 1137/18 ad 1855

Charta öfver Kuoppamäen rågång emellan Nuoramois och Onginniemi byar uti Sysmä Sockn och nu förtiden Savolax Övfedels härad som är ... enligt häradsrättens beprövande uti orten ... resolution hos konungens befallningshafvanden unde den 14 martii år 1753 ... år 1754 affattad af Abrah. Frisius.

Rulla 8:58

Maanmittaushallituksen arkisto, Helsinki

Sysmä C 11

C 11 7/1 Nuoramoisten kylä. Karta ja selitys kotipeltojen jaosta. Toim. F.J. Fonseen. 1745.

C 11 7/2-3 Rajakäyntikartta ja selitys Nuoramoisen ja Onkiniemen kylien välisestä riidanalaisesta rajasta.

Toim. A. Frisius. v. 1754.

C 11 7/5 - 42 Charta Beskrivning ofver Nuoramois bys ägor belägna uti Sysmä Socken Heinola Härad och ST Michels Län författad av undergifven vice Lantmätaren Johan Lindberg år 1837.

Onkiniemen kylä tässä kunnassa sekä Tuusjärven kylä Heinolan kunnassa, rajankäyntikartta ja pöytäkirja

2:dra Chartadelen öfver Onginniemi samfällighets Ägor (C 11 8/7)

3dje Chartadelen öfver Onginniemi samfällighets Ägor. År 1832 - 1833

Sysmä C 11 8/6-24. S.A. Ritz, A.S. Sirelius.

Peruskartat 1:20 000

3121 04 Nuoramoinen v. 1985. Päällepainatus v. 1993.

3121 05 Ravioskorpi v. 1985. Päällepainatus v. 1993.

3121 08 Kalho v. 1985. Päällepainatus v. 1993.

Topografinen kartta 1:50 000

3121 01-06 v. 1971. Päällepainatus v. 1990.

3121 2 Kalho v. 1971. Päällepainatus v.1990.

Muut kartat

Karta öfver åkrarna på Nordenlund i Sysmä socken af St Michels län. Uppdjord p.g.a mätningarna af inspektorerna J.O. Pekkala och August Saarikko, år 1900. 1:4000. Nordenlundin kartano.

Sysmä, osoitekartta 1:50 000, v. 1994.

Lähteitä:

Anttila, V. 1986. Kansanelämä 1700-luvulla. Suomen Historia 4. Espoo.

Edgren, T. 1984. Kivikausi. Suomen historia I. Espoo.

Harling-Kranck, G. 1990. Namn på åkrar, ängar och hagar. Skrifter utgivna av svenska litteratur-sällskapet i Finland. NR 565. Helsingfors.

Hausen, Reinh. 1881-1883. Bidrag till Finlands historia I. Helsingfors.

Hirviluoto, A-L. 1979. Päijät-Hämeen esihistorialliset kohteet. Selvityksiä ja kannanottoja XIII. Lahti.

Huurte, M. 1979, 9000 vuotta Suomen esihistoriaa. Keuruu.

Juvelius, E.W , 1927. Sysmän Pitäjän Historia I-II. Aika 1800-luvun puoliväliin. Lahti 1927.

Kulha, K.K. 1966 . Sysmän pitäjän historia III. Jyväskylä.

Kuninkaan kartasto 1776 - 1805. Konungens kartverk från Finland. Julk. Timo Alanen & Saulo Kepsu. SKS. Toimituksia 505. Helsinki 1989.

Lagus, Wilh. 1900. Numismatiska anteckningar II. Om mynt funna i finsk jord. Helsingfors.

Lehtinen, L. 1997. Maaseutumaiseman kerroksisuus ja vetovoima. Julkaisuja 55. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Mikkeli. Mikkeli.

Lehtosalo-Hilander, P-L.1984. Keski- ja myöhäisrautakausi. Suomen Historia 1. Espoo.

Malkamäki, E. & Haeggström, C-A. 1997. Short term impact of Finnish cattle on the vegetation and soil of a wood pasture in SW Finland. Acta Bot. Fennica 159:1-25. Helsinki.

Masonen, J. 1995. Ura, polku ja tie. Suomalaisen infrastruktuurin synty ja varhaisvaiheet 800-1500.

Historiallinen Aikakauskirja 1/1997. s 20-33.

Matiskainen, H. 1979. Päijänteen arkeologinen rannansiirtymiskronologia. Tutkimuksia XVI. Lahti.

Saarnisto, M. 1971. The History of Finnish lakes and Lake Ladoga. Commentationes Physico-Mathematicae. Vol. 41 1971. Helsinki.

Salmo, H. 1948. Deutsche Munzen in vorgeschichtlichen Funden Finlands. SMYA XLVII.

Simola, H., Grönlund, E. Huttunen, P, Uimola-Simola, P. 1984. Pollen Analytical Evidence for Iron Age Origin of cup-stones in the Kerimäki Area. Iskos 5. 1985. Helsinki.

Sporrong, U. 1996. Odlingslandskap och landskapsbild. Studier till kulturmiljöprogram för Sverige.

Riksantikvarieämbetet.

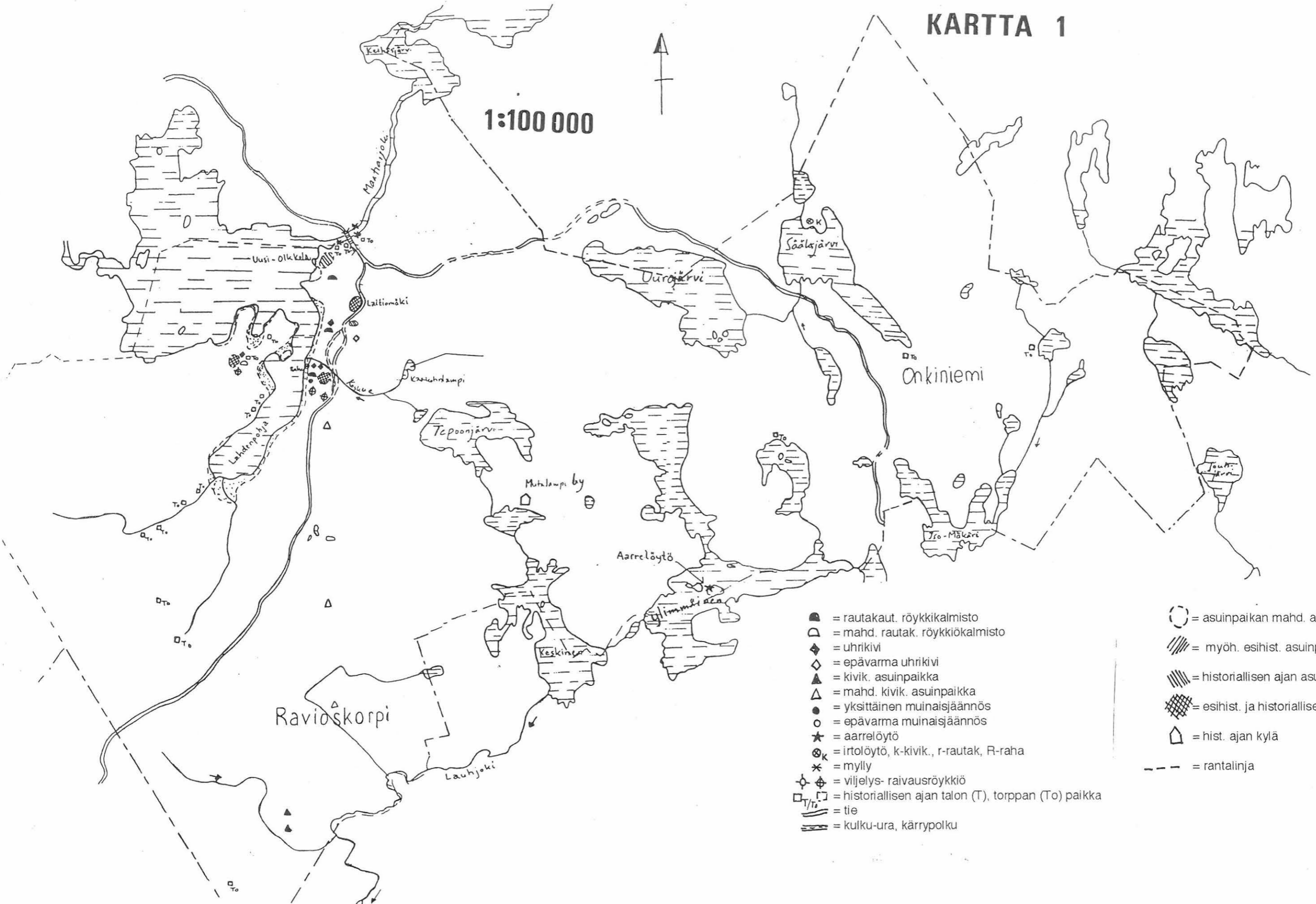
- Talve, I. 1980. Suomen kansankulttuuri. 2. painos. SKS toimituksia 355. Helsinki.
- Talvio, T. Päijät-Hämeen viikinkiaikaiset rahalöydöt. Päijät-Hämeen arkeologia seminaarin 1979 esitelmät. Selvityksiä ja kannanottoja XV/1979. Lahti. s 82-94.
- Talvio, T. 1987. Suomen viikinki- ja ristiretkiaikaiset rahalöydöt. Historian Aitta XX. Jyväskylä.
- Ticcander, M. 1792. Sysmän Pitäjä. Porvoo. 1942.
- Tikkanen, M. 1995. History of Puula Lake Complex, Central Finland, and shifts in its outlets. Fennia 173:1. Geographical Society of Finland. Helsinki. s 1 - 32.
- Valtakunnallinen kyläprojekti Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeen liitto 1996. A102.
- Wahl, H-M. 1996. Myöhäisesihistoriallinen Sysmä - Keskuspaikka Itä-Hämeessä 1000-1100 - luvuilla. Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 1996. Lahti.
- Wahl, H-M. 1997. Torppa historiallisen arkeologian aineistona. SKAS 3/97. s. 14-18.
- Welinder, S. 1992. Människor och landskap. Aun 15. Uppsala.

Muita käytettyjä lähteitä (ei mainittu erikseen tekstissä)

- Bender, B. (toim.) 1993. Landscapes and Politics. Explorations in Anthropology. A University Collage London Series. Erämaiden asutusluettelo v. 1552 (Eas 52).
- Gren, L. 1991. Fossil åkermark. Fornlämningar i Sverige 1. Riksantikvarieämbetet.
- Kivikoski, E. 1955. Hämeen rautakausi. Hämeen historia I. Hämeenlinna.
- Lapinraunioita ja hiidenkiukaita. Arkeologian osasto. Julkaisu N:o 3. Toim P. Purhonen. Museovirasto. Helsinki. 1993.
- Lehtosalo-Hilander, P-L. 1980. Päijät-Hämeen rautakauden arvoituksia. Selvityksiä ja kannanottoja XV/1980. Lahti.
- Lehtinen, L. 1989. Opas Etelä-Savon esihistoriaan. Savonlinnan maakunta museo. 1989.
- Parland, H. 1995. Viipurin ja sen ympäristön vesiväylien muutokset geologian ja historian varjossa. Suomen Museo 1995. Helsinki. s. 91-109.
- Suomen teiden historia I. 1974. Pakanuudenajalta Suomen itsenäistymiseen. Tie- ja vesirakennushallitus. Helsinki.
- Suwanne, Ew. 1912. Sysmä historia. Lahti
- Vuorela, I. 1979. Sysmän pitäjän asutushistorian tulkinta siitepölyanalyysin perusteella. Tutkimuksia XV. Lahti.

KARTTA 1

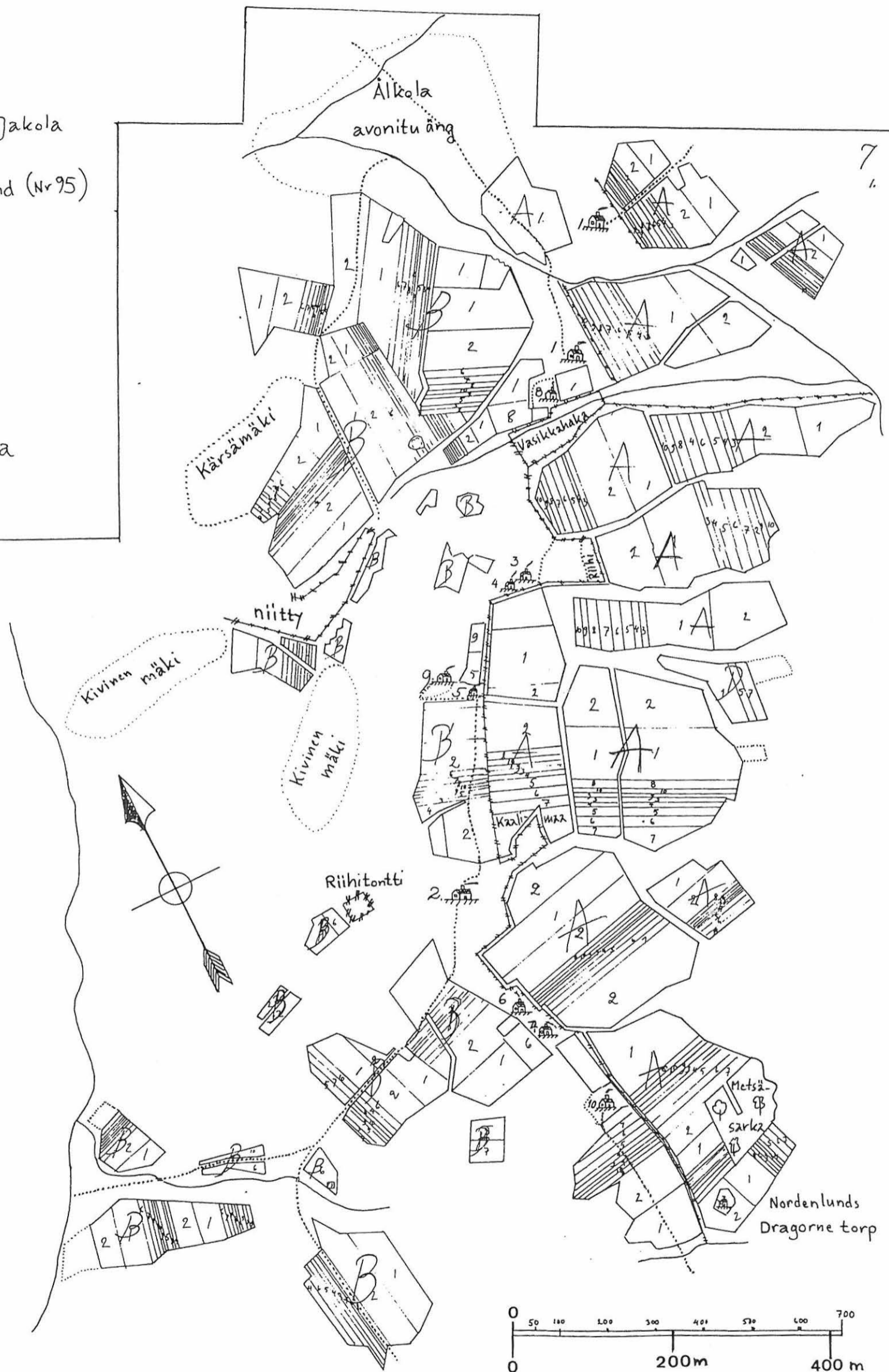
1:100 000

- = rautakaut. röykkiökalmisto
- ◻ = mahd. rautak. röykkiökalmisto
- ◆ = uhrikivi
- ◇ = epävarma uhrikivi
- ▲ = kivik. asuinpaikka
- △ = mahd. kivik. asuinpaikka
- = yksittäinen muinaisjäänös
- = epävarma muinaisjäänös
- ★ = aarrelöytö
- ⊗_k = irtolöytö, k-kivik., r-rautak, R-raha
- * = mylly
- ⊕ = viljelys-raivausröykkiö
- ◻_{T/To} = historiallisen ajan talon (T), torppan (To) paikka
- = tie
- ≡ = kulku-ura, kärrypolku

- = asuinpaikan mahd. alue
- ▨ = myöh. esihist. asuinpaikka
- ▩ = historiallisen ajan asuinpaikka
- ▩ = esihist. ja historiallisen ajan asuinpaikka
- ⬜ = hist. ajan kylä
- - - = rantalinja

1. Älkola och Jakola
rusthällen
2. Nordenlund (Nr 95)
3. Liukola
4. Läskilä
5. Ticka
6. Wärilä
7. Ülpiälä
8. Sifwola
9. Wesala
10. Packasela

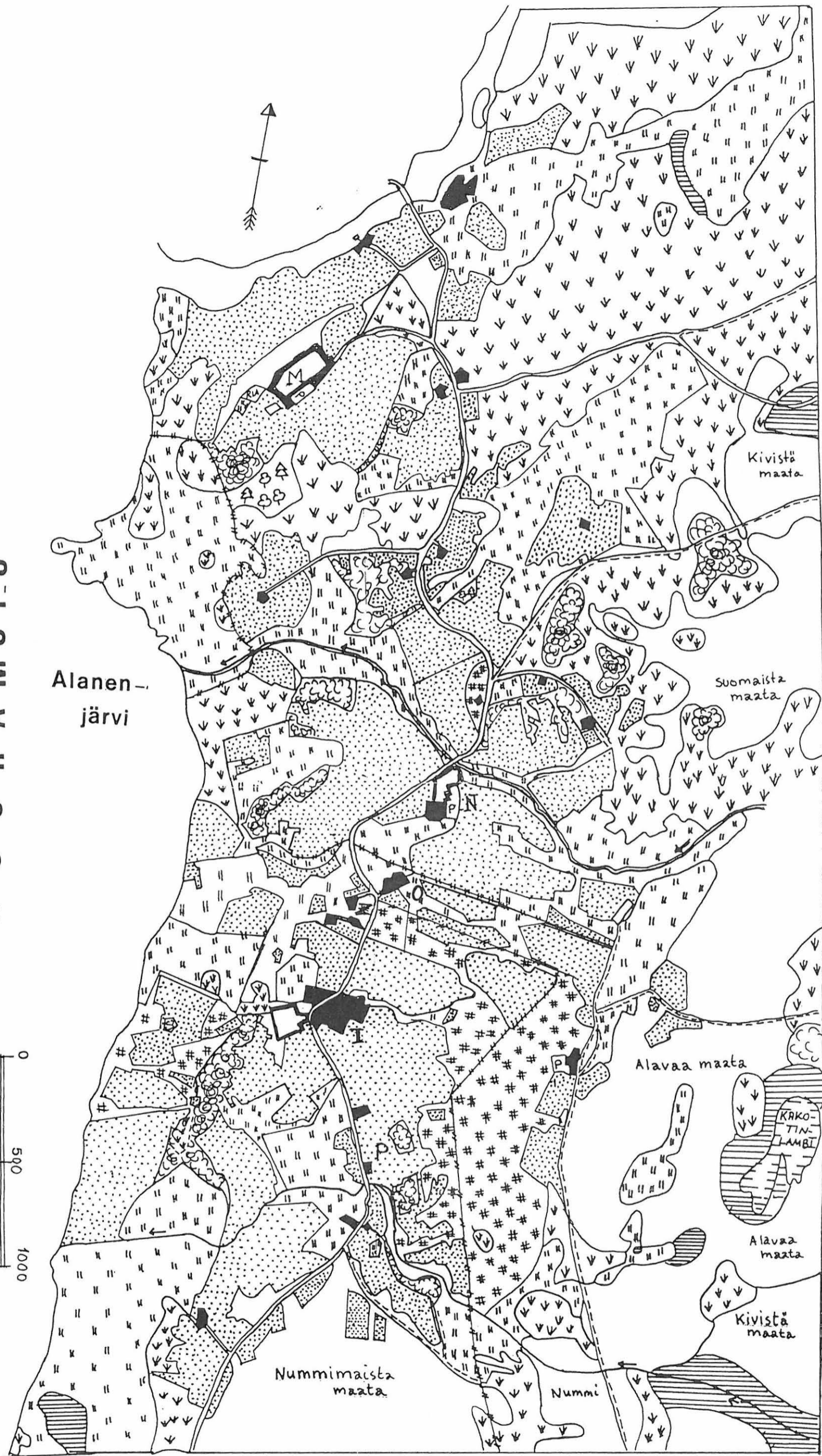

1729/1745

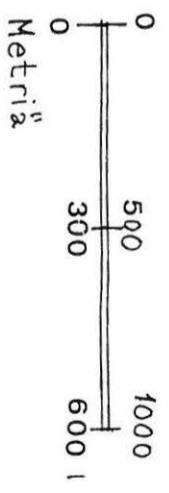
MMLA C11 $\frac{7}{1}$

Nuoramoisten alueen geometrisen kartta v. 1745 (1729). E.J. Fonseenin kartan ja A. Giörken mitausten (v. 1729) mukaan. Alkuperäiskartta MMLA C 11 7/1

N U O R A M O I S

- P = Puutarha
- Pelto
- Niitty
- Kesanto-pelto
- Kaski
- Suo
- Järvi, lampi
- Tie
- Kämytie
- Kallio
- Tontti
- Aitaus
- Puro

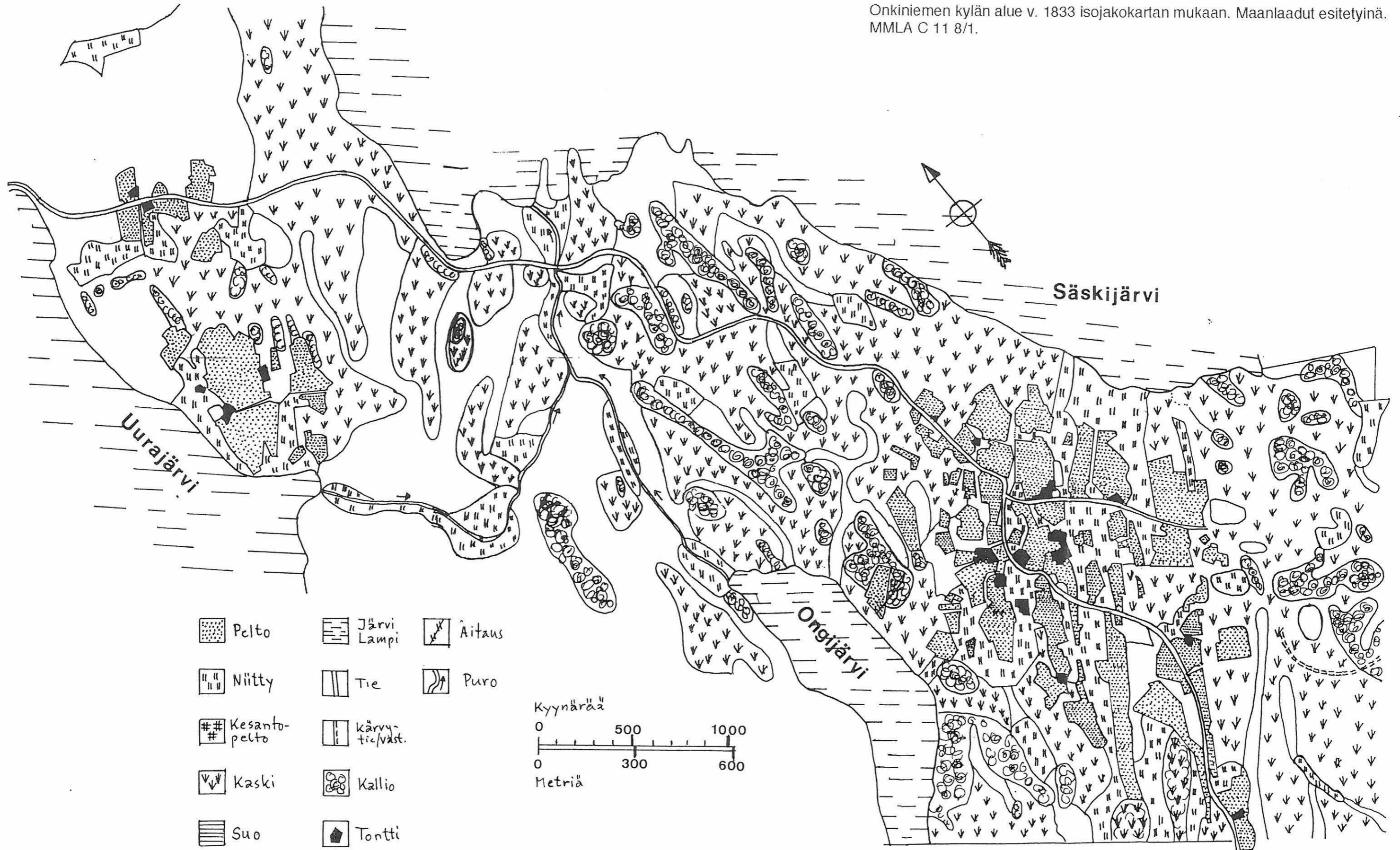

KARTTA 4

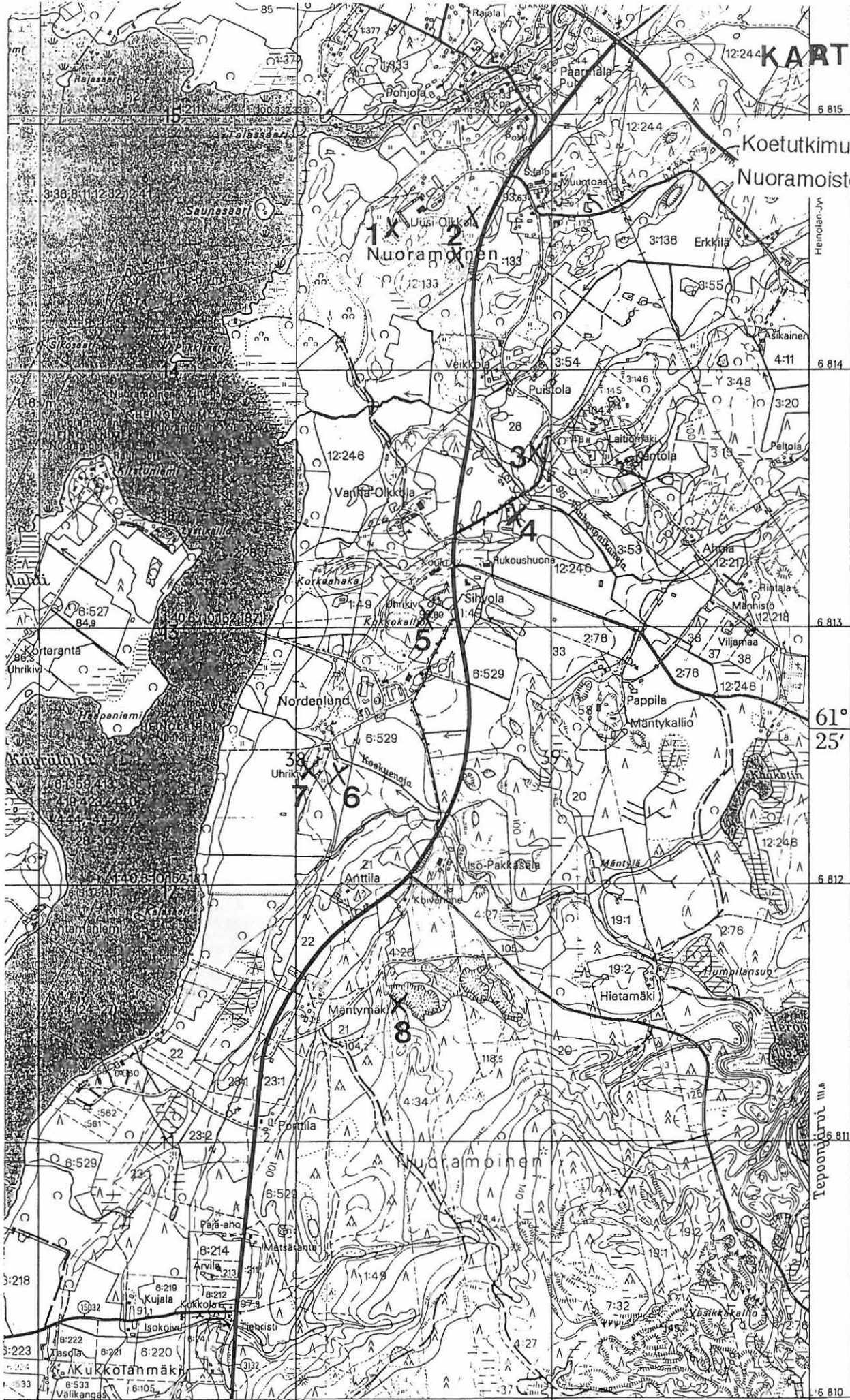
Nuoramoisten alueen isojakokartta v. 1837. Maanlaadut esitettyinä.
 J. Lindberg.
 Aikuperäiskartta MMLA C 11 7/43-50

KARTTA 5

Onkiniemen kylän alue v. 1833 isojakokartan mukaan. Maanlaadut esitetyinä.
MMLA C 11 8/1.

Koetutkimuskohteet
Nuoramoinen alueella.

3121
6 815 6 815
6 814 6 814
6 813 6 813
6 812 6 812
6 811 6 811
6 810 6 810

Hentian-jy

6 814

6 813

61°
25'

6 812

6 811

6 811

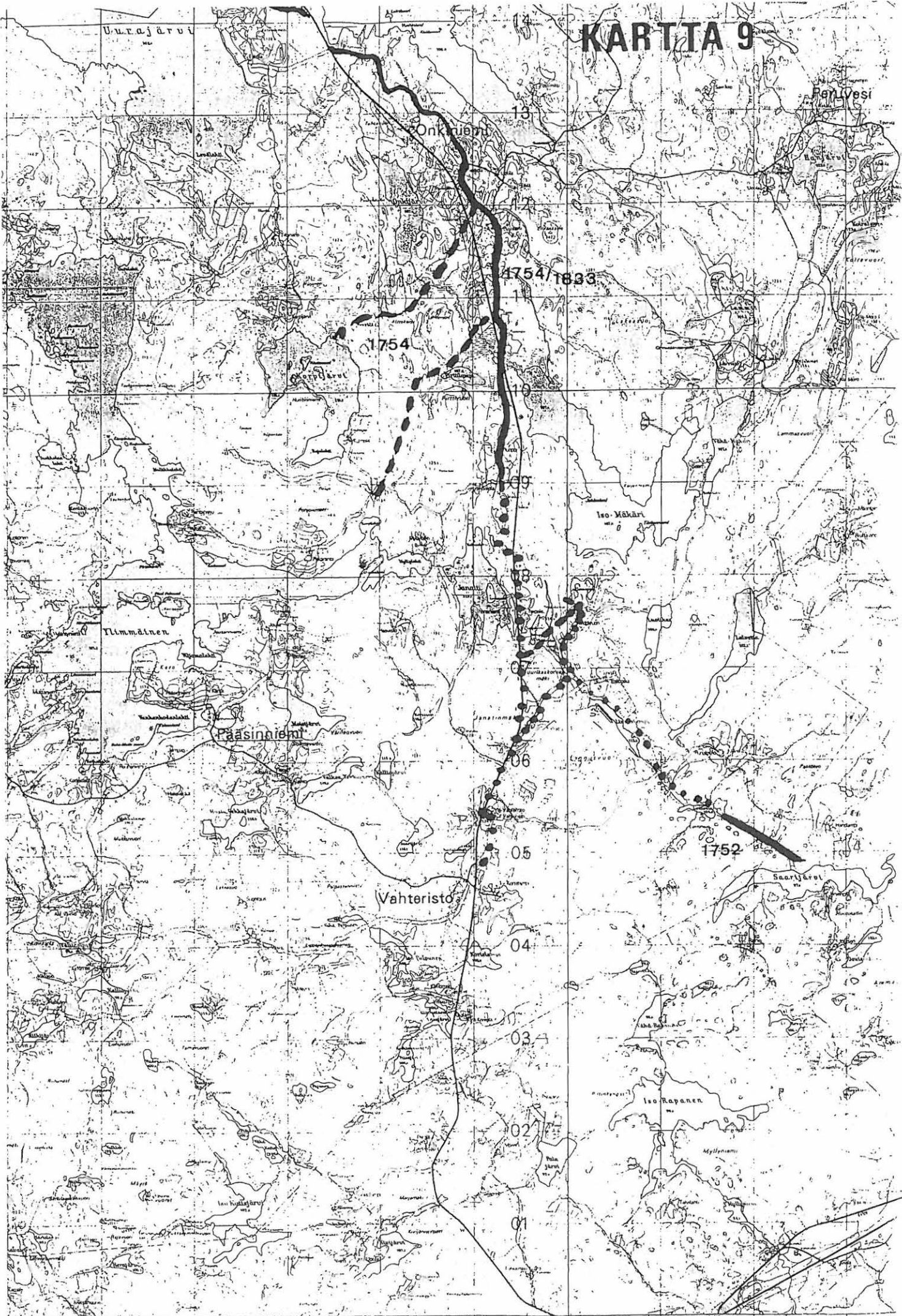
6 810

6 810

Teponjärvi m.a.

3437	25° -16'	50° 40'	3438	3439	3440
Nak = + 7'					

KARTTA 9

lok + 15'

20° 00'

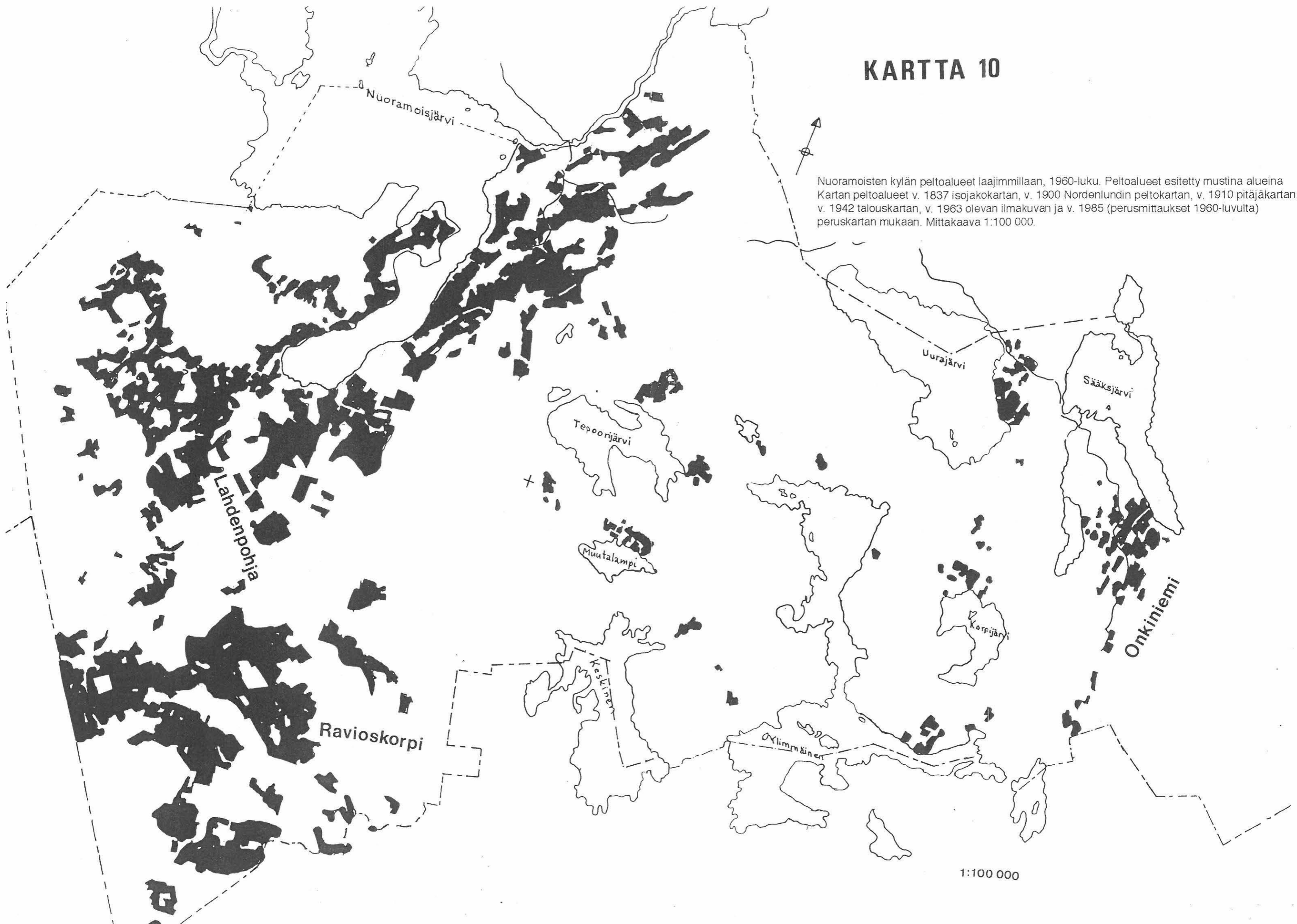
Nok + 14'

20° 05'

Nok + 13'

KARTTA 10

Nuoramoisten kylän peltoalueet laajimmillaan, 1960-luku. Peltoalueet esitetty mustina alueina Kartan peltoalueet v. 1837 isojakokartan, v. 1900 Nordenlundin peltokartan, v. 1910 pitäjäkartan, v. 1942 talouskartan, v. 1963 olevan ilmakuvan ja v. 1985 (perusmittaukset 1960-luvulta) peruskartan mukaan. Mittakaava 1:100 000.

1:100 000

Liite 1. Pöytäkirja v. 1855 koskien yleistä maantietä Nuoramoisten kestikievarilta Nuoramoisten kylän halki Kalkkisten rajalle. Mitat kyynärissä (kyynärä, ru. aln = 0,594 m) **KA 1137/8 sta**

År 1855 den 14. November verkställdes av undertecknad Krono Länsman med biträde af Gäst-givefri Erik Johansson Fältinmäki och smeden Carl Hägglund Syn och mätning af den väg som från Allmän Landdsvägen vid Nuoramois Gästgifveri leder till Nuoramois gamla bohly samt Kalkis rå och Werilä Kapellans bohly i Sysmä Sockn, hvarvid befanns

Ifrån Nuoramois Gästgifveri Nya Olkola Rusthålls ägor	Wäga- längd i alnar		Wäga- längd i alnar
1. Tåg sumpig mark åker jordmån 1 trumma	90 2	22. Tåg sumpigt mark	725
2. Sumpig jordmån	250	August Kansolaks andel eller halva Pakkaselas hemman I Öster häremot	
3. Hård sandjord	500	23. Urjanoja bro	6
4. Dito	25	24. Hård mark Sand jord	150
Nya Olkkola. Mansikkamäki Torp möter här i öster vid vägen		Johan Pakkaselas bohly stad till Öster - samt Nordenlunds mark Smeden Carl Åkerstedt till venster - deri från vidare Sandjord öfver Nordenlunds Säteri ägor till Kalkis rå i Asikkala Sandjord malm	15 000
5. Hård sandjord vidare	125	Summa	19 853 (4853)
Nya Olkola Antila Torp till väster vid vägen och längre bort Udenmaa Torp		Wägen ifrån Anders Sihvolas bohlystad till Werilä Kapellans bohly går - ifrån väg skillnaden vid Johan Tikka Tåg Sand jord	200
6. Vidare hård Sandjord Kivisenoja bro	250 4	bro eller trumma	3
7. Hård mark	75	Sandjord vidare Dito Dito Dito till Kapellans bohly	500 500 500 200
8. Sumpig mark 1 Trumma	140 2	Summa	1903
9. Sumpig mark Tåg	50		
10. Hård (svedje?) mark här Laitiomäki och Pästomäki - Nya Olkola Torp till Öster -	125		
11. Hård Sand ås Olkola bro	610 4		
12. Sumpigare åker jordmån i Tåg	400		

Gamla Olkola Herr Lieutnant G.A. Bökmans Rusthåll till venster			
13. Tåg vidare sumpigare jordmån	500		
Gamla Olkola Randa Torp vester om vägen			
14. Vidare Sand jord	45		
15. Nahkaroukunsilta bro	4		
16. Hård Sand jord	700		
Werilä Kapellans väg skillnad här - Johan Ylä-Tikka och Anders Sihvola bohlistad -			
18. Tåg sumpigare Sand jord 1 trumma	225 2		
19. Hård Sand jord	400		
Nordenlund Egendom häremot i Öster			
21. Sumpigt Tåg 1 trumma	160 2		